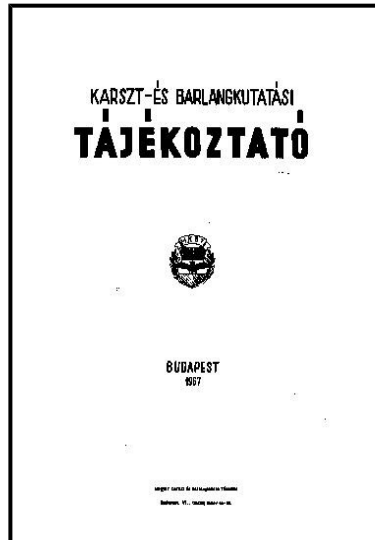

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

1967

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Szerkesztő: DR. DÉNES GYÖRGY és HAZSLINSZKY TAMÁS
Felelős kiadó: Hegedűs Gyula
Készült a KÖZDOK Rotaüzemében /Bp., VII. Dob utca 74./
Munkaszám: K-69.4257/S.
Felelős vezető: Varga Júlia

Az elektronikus változatot készítette: Dr. Nyerges Miklós, 2002.

TARTALOM (előrehozva a 45. oldalról)

KÖSZÖNTÉS – 2. oldal
DR. DÉNES GYÖRGY: A BARLANGOK HOSSZÁNAK ÉS MÉLYSÉGÉNEK SZÁMÍTÁSA – 3. oldal
1966. ÉVI KÖZGYŰLÉSÜNK – 4. oldal

DR. DÉNES GYÖRGY: A BARLANGI MENTŐSZOLGÁLAT 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL – 4. oldal

MORAVEK LÁSZLÓ: A SONKOLYOSI SZELEK BARLANGJA – 5. oldal

DR. BALOGH ERNŐ 85 ÉVES (DR. CSIKY GÁBOR) – 8. oldal

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

JELENTÉS A BÁNYÁSZATI KUTATÓ INTÉZET BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. I. – IV. HAVI MUNKÁJÁRÓL (ARADI ZOLTÁN) – 9. oldal

A BP. VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI JELENTÉSE (DR. DÉNES GYÖRGY) – 9. oldal

JELENTÉS AZ ÉPÍTŐIPARI ÉS KÖZLEKELÉSI MŰSZAKI EGYETEM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (GYÖRGY PÉTER) – 11. oldal

JELENTÉS AZ ÉPFU BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉS 1966. ÉVI KUTATÓMUNKÁJÁRÓL (KOVÁCS GYÖRGYNÉ – KÖNNYŰ ÁRPÁD) – 12. oldal

BESZÁMOLÓ AZ FTC TERMÉSZETJÁRÓ /BARLANGKUTATÓ/ SZAKOSZTÁLYÁNAK 1966. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL (DR. BALÁZS DÉNES) – 14. oldal

A PÉNZÜGYŐR SE. TERMÉSZETBARÁT ÉS BARLANGKUTATÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK 1966. ÉVI BESZÁMOLÓJA (SZILVÁSSY GYULA) – 16. oldal

BESZÁMOLÓ A SZABÓ JÓZSEF GEOLÓGIAI TECHNIKUM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (JÓZSA LÁSZLÓ) – 17. oldal

A VASÚTÉPÍTŐ TÖREKVÉS II. SZÁMÚ BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK JELENTÉSE A DENEVÉR-BARLANGBAN ÉS KÖRNYÉKÉN, VALAMINT A LENGYEL-BARLANGBAN VÉGZETT KUTATÁSAIRÓL (LENDVAY BENDE ÁKOS) – 19. oldal

A VÁROSTERV BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI JELENTÉSE (CSÓK RÉMÓ) – 26. oldal

A VÖRÖS METEOR ÉLELMISZERKERESKEDELMI TANULÓISKOLAI BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK JELENTÉSE AZ 1966. ÉVBEN VÉGZETT MUNKÁRÓL (BODA LÁSZLÓ) – 26. oldal

JELENTÉS A VÖRÖS METEOR PETŐFI BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1966. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL (TÓTH ÁLMOS) – 26. oldal

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A BARANYA MEGYEI IDEGENFORGALMI HIVATAL BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1966. ÉVI KUTATÓTÁBORÁRÓL (BERÉNYI Ü. ISTVÁN) – 27. oldal

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A MISKOLCI BÁNYÁSZ SK. TERMÉSZETJÁRÓ ÉS KARSZTKUTATÓ SZAKOSZTÁLY 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (VÁRSZEGI SÁNDOR) – 28. oldal

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A DOROGI „KADIC OTTOKÁR” BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL (BENEDEK ANIKÓ) – 29. oldal

JELENTÉS A MISKOLCI BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (GYURKÓ PÉTER) – 31. oldal

JELENTÉS AZ MHT BORSODI CSOPORTJA KARSZT- ÉS KARSZTVÍZKUTATÓ SZAKOSZTÁLYA 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (DR. JUHÁSZ ANDRÁS) – 32. oldal

A DVTK. TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLY BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI JELENTÉSE (GYENGE LAJOS) – 32. oldal

A SZÉKESFEHÉRVÁRI ALBA REGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI JELENTÉSE (ZENTAI FERENC) – 33. oldal

SZAKBIZOTTSÁGAINK MUNKÁJÁRÓL

JELENTÉS A SZPELEOKARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (VARGA MAGDOLNA) – 37. oldal

JELENTÉS A KARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (HORVÁTH JÁNOS) – 38. oldal

A KATASZTERÜGYI SZAKBIZOTTSÁG 1966. ÉVI JELENTÉSE (DR. BERTALAN KÁROLY) – 38. oldal

JELENTÉS A FÖLDTANI SZAKBIZOTTSÁG 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (SZENTES GYÖRGY) – 39. oldal

JELENTÉS A MŰZEUMI BIZOTTSÁG 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL (BARÁTOSI KÁLMÁN) – 39. oldal

A KARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG FELHÍVÁSA – 41. oldal

TÁRSULATI ÉLET

SZAKÜLÉSEINK – 42. oldal

INHALT (előrehozva a 46. oldalról)

Dr. György Dénes: Die Rechenmethode der Länge und der Tiefe der Höhlen – Seite 3

Unsere Generalversammlung 1966 – Seite 4

Dr. György DÉNES: Über die Tätigkeit des Höhlenrettungsdienstes im Jahre 1966 – Seite 4

László MORAVEK: Die Höhle der Winde bei Sonkolyos – Seite 5

Dr. Ernő BALOGH 85 Jahre alt (Dr. Gábor CSIKY) – Seite 8

- 2 -

KÖSZÖNTÉS

1966-ban töltötte be 70. életévét:

Dr. Koch Sándor Kossuth-díjas tanszékvezető egyetemi professzor, a földtani tudományok doktora, Társulatunk Tanácsadó Testületének tagja, az ásványtan tudománynak kimagasló művelője, Magyarország ásványainak kiváló ismerője.

1966-ban töltötték be 65. életévüket:

Dr. Papp Ferenc tanszékvezető műegyetemi professzor, a földtani tudományok kandidátusa, Társulatunk társelnöke, aki a jósvafői Kutatóállomás megszervezésével a magyar szpeleológia egyik legfontosabb tudományos bázisát hívta életre és

Schönviszky László Társulatunk főtitkárhelyettes-irodavezetője, mindnyájunk Laci bácsija, a magyar barlangkutatásnak több mint négy évtizede egyik legtevékenyebb munkása.

1966-ban töltötték be 60. életévüket:

Dr. Bogsch László tanszékvezető egyetemi professzor, a földtani tudományok kandidátusa, Társulatunknak már három évtizeddel ezelőtt hosszú időn át főtitkára, az utóbbi években elnöke, a magyar barlangtani tudományos kutatások intézményes összefogásának következetes harcosa és

Szilvássy Andor a pénzügyőrségi barlangkutató csoport egyik megszervezője és vezetője, a Ferenchegy-barlang és sok más barlang érdemes kutatója, kinek nevéhez jelentős feltárási eredmények fűződnek.

1967-ben töltötte be 60. életévét:

Dr. Kessler Hubert főhidrológus, Társulatunk társelnöke, a Baradla–Domica összefüggés feltárója, a Szemlőhegyi- és sok más barlang felfedezője és első bejárója, a karsztok vízháztartásának tudós kutatója.

A kiváló tudósokat és barlangkutatókat, Társulatunk érdemes vezetőit ez alkalomból szeretettel köszöntjük, nekik további fiatalos erőt és jó egészséget kívánunk, hogy még igen hosszú időn át munkálkodhassanak eredményesen a tudomány, a népgazdaság és Társulatunk előrehaladásán.

D. Gy.

A BARLANGOK HOSSZÁNAK ÉS MÉLYSÉGÉNEK SZÁMÍTÁSA

Az 1961-ben Bécsben megrendezett III. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus ideiglenes bizottságot hozott létre a világ leghosszabb és legmélyebb barlangjai jegyzékének összeállítására. A bizottság az 1965. évi ljubljanai IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus külön ülésén terjesztette elő az összeállított jegyzéket és a jegyzék összeállítása során felmerült megoldatlan elvi kérdéseket. Nem volt ugyanis eddig nemzetközileg elfogadott és egységesen alkalmazott szabályzat, hogy milyen módon lehet egy barlang teljes hosszát és mélységét kiszámítani. Miután a gyakorlat számos kérdésben helyenként egymástól eltérő elveket alkalmazott, szükségessé vált egységes szabályozás kidolgozása.

Példaképp megemlítek néhányat a leggyakrabban felmerült vitás kérdések közül:

1. A felmérés során kialakított sokszögvonala hosszértékét vagy a barlangfolyosók tengelyének hosszát kell-e a barlang hosszúságának kiszámításánál figyelembe venni?
2. A vízszintestől eltérő, ferde, lejtős járatoknál a térképre kerülő vízszintesre redukált értéket, vagy a lejtőn mért valóságos hosszértéket kell-e figyelembe venni?
3. A barlang emeleit összekötő kürtők, a lépcsőzetes barlang függőleges szakaszai, valamint a járatok mennyezetein található vakkürtők hossza beleszámít-e a barlang össz-hosszába?
4. Összesíthető-e a bizonyítottan egyetlen hidrográfiai rendszert alkotó barlangszakaszok hossza, ha azok között járható összefüggés még nincs feltárva? /Pl. a Baradla összhosszába beszámítható-e az Alsó-barlang hossza?/
5. A bejárt, de fel nem mért barlangszakaszok becsült hossza beszámítható-e a barlang összhosszába?
6. A barlangok mélységét a bejárattól kell-e a mélypontig számítani, ha a bejárat szintje fölött is ismerünk járatokat?
7. A barlang mélységeként adható-e meg a fennsíki víznyelő és a hegylábi forrás közti szintkülönbség, ha a vízrajzi összefüggés bizonyított, de az összefüggés a nyelő és a forrás között még nincs végig feltárva?

És még sorolhatnám azokat az elvi kérdéseket, melyek terén az egyes országokban, sőt még azonos országokon belül, az egyes kutatók vagy kutatócsoportok között is eltérő gyakorlat alakult ki.

A kongresszus hosszas vita után az egységes gyakorlat kialakítása érdekében egy sor határozatot hozott és ezzel jelentősen előrelépett a barlangok nemzetközileg egységes dokumentálása terén.

A kongresszus ajánlására a Nemzetközi Szpeleológiai Unió alakuló közgyűlése állandó bizottságot hozott létre a világ leghosszabb és legmélyebb barlangjai jegyzékének folyamatos vezetésére és a barlangi dokumentáció ilyen vonatkozású elvi kérdéseinek egységesítése érdekében. A kongresszus a bizottság tagjává választotta e sorok íróját is.

A bizottság 1. számú körlevelében közzétette a kongresszuson elfogadott elvi határozatokat. Ezeknek magyar fordítását alább idézőjelben közlöm, zárójelben pedig a hozzájuk fűzött kiegészítő magyarázataimat:

„A leghosszabb barlangok összehasonlítási alapja a teljes hosszúság /össz-hossz/, ami a barlang valamennyi folyosója, terme, kürtője, stb. felmért és térképen rögzített hosszának összeadásából adódik: /Eszert becsült hosszak beszámításának nincs helye, viszont a kürtők hosszának igen. /

A járatokat hosszanti tengelyük mentén kell mérni /és nem a poligon oldalakat összeadni/.

A teljes hosszúság /össz-hossz/ kiszámításánál a valóságos, nem pedig vízszintesre redukált hossz-értékeket kell összeadni /tehát lejtés, vagy függőleges járatokban a lejtő, illetve a függőleges szakasz, kürtő, vakkürtő teljes hosszát/.

Ha egy környéken több szomszédos barlangot ismerünk, még ha egységes kialakulásúak is, nem tekinthetjük őket egy barlangnak mindaddig, míg nem sikerül közöttük összeköttetést feltárni és azt be is járni. Ezért pl. a Postojnai-barlang teljes hosszába nem számítható be a Planina-barlang hossza, bár bizonyítottan ugyanaz a földalatti folyó folyik át mindkettőn, de nincs bejárta összeköttetésük. /Ugyanígy nem számítható a Baradlához az Alsó-barlang hossza sem, amíg nincs feltárva járható, illetve áthatolható összeköttetés. /

- 4 -

A világ legmélyebb barlangjainak /zsombolyainak/ összehasonlítási alapja a szintkülönbség, vagyis a barlang legmagasabban és legmélyebben fekvő felmért pontjai közti magasságkülönbség /tekintet nélkül arra, hogy hol nyílnak a bejáratai/. Tehát nem fogadható el egy karsztvidék legmagasabban fekvő víznyelője és legmélyebb szinten fakadó karsztforrása közötti magasságkülönbség a köztük lévő barlang mélységeként, ha nincs bejárta és felmért földalatti összeköttetés a két pont között.”

A fenti határozatok a magyar barlangkutatás, illetve barlang-dokumentáció vonatkozásában is nagy jelentőségűek, mert a bennük szabályozott kérdésekben nálunk sem volt eddig teljesen egységes a gyakorlat. A jövőben e határozatok a magyar barlangkutatók számára is kötelező érvényűek, ami a magyar barlang-dokumentáció számára is biztosítja az egységes értékelés lehetőségét.

Dr. Dénes György

1966. ÉVI KÖZGYŰLÉSÜNK

Az MKBT 1966. évi tisztújító közgyűlése február 25-én ült össze a Bányászati Dolgozók Szakszervezetének székházában, dr. Kessler Hubert elnökletével. Az elnöki megnyitó után dr. Dénes György főtítkárral jelentésében beszámolt a Társulat vezetőségének és szakszervezetének munkájáról, az előadó és vitaülésekről, valamint a kutatócsoportok előző évi eredményeiről. Szilvássy Gyula gazdasági titkárral az 1965. évi pénzgazdálkodásról adott számot és előterjesztette az 1966. évi költségvetés tervezetét. Dr. Szathmáry Sándor a Számvizsgáló Bizottság elnöke jelentésének meghallgatása után a közgyűlés elfogadta a költségvetést és megadta a felmentvényt a lelépő vezetőségnek. Dr. Papp Ferenc a Jelölő Bizottság elnöke

javaslatot tett a közgyűlésnek az új vezetőségre. A közgyűlés titkos szavazással 1966-1969 időszakra elnökké dr. Láng Sándort, társelnökké Jamrik Károlyt, dr. Kessler Hubertet és dr. Papp Ferencet, főtitkárrá dr. Dénes Györgyöt, titkárokká dr. Balázs Dénest, Pályi Gyulát és Szilvássy Gyulát választotta meg. /A tisztségviselők teljes névsorát a Karszt és Barlang 1966. évi I. számában leközöltük. /

D. Gy.

A BARLANGI MENTŐSZOLGÁLAT 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

1966. február 20-án Mese Ágnes turistaleány a solymári Ördöglyuk barlangban, az Óriás-terembe való lemászás közben lépést vétett, a mélységbe zuhant és súlyos csonttöréseket szenvedett. Barlangi mentőszolgálatosaink a súlyosan sérült leányt 12 órai megfeszített munkával hozták felszínre, honnan a mentők kórházba szállították.

1966 júliusában barlangi mentőszolgálatosaink egy csoportja a Magas-Tátrában túrázott. 28-án este a Menguz-fal irányából segélykérő hangokat hallottak. Az éjszakai viharban felkutatták a lezuhant, súlyosan sérült, addigra már eszméletlen hegymászót, aki fél napja hevert a viharban a sziklákon összetörve. A fagypontra körüli hőmérsékleten már végét járó sérültet elsősegélyben részesítették és biztonságba helyezték, míg másnap a kihívott hegyi mentők kórházba szállították.

1966. szeptember 14-én dorogi barlangi mentőszolgálatosaink a járási rendőrkapitányság kérésére kimentettek a bajóti ú.n. Feneketlen-barlangból egy belezuhant vándorturistát.

1966. november 8-án a Budapesti Rendőrfőkapitányság kérésére barlangi mentőszolgálatosaink átkutatták a solymári Ördöglyuk barlangot és kimentettek onnan két előző nap eltévedt és bennrekedt fiatalembert.

Az 1966. évben tehát a Barlangi Mentőszolgálat öt ember életét mentette meg.

Dr. Dénes György

- 5 -

A SONKOLYOSI SZELEK BARLANGJA

/A magyar-román közös könyvkiadás keretében megjelent és Magyarországon is forgalomba hozott Bagaméri-Coman-Tóth: Szelek barlangja című könyv megjelenése óta nagy érdeklődéssel figyelik a magyar barlangkutatók a Szelek barlangjáról érkező újabb híreket. Az alábbiakban a felfedezők egyike ad rövid áttekintést a barlang feltárásának eddigi történetéről. Szerk./

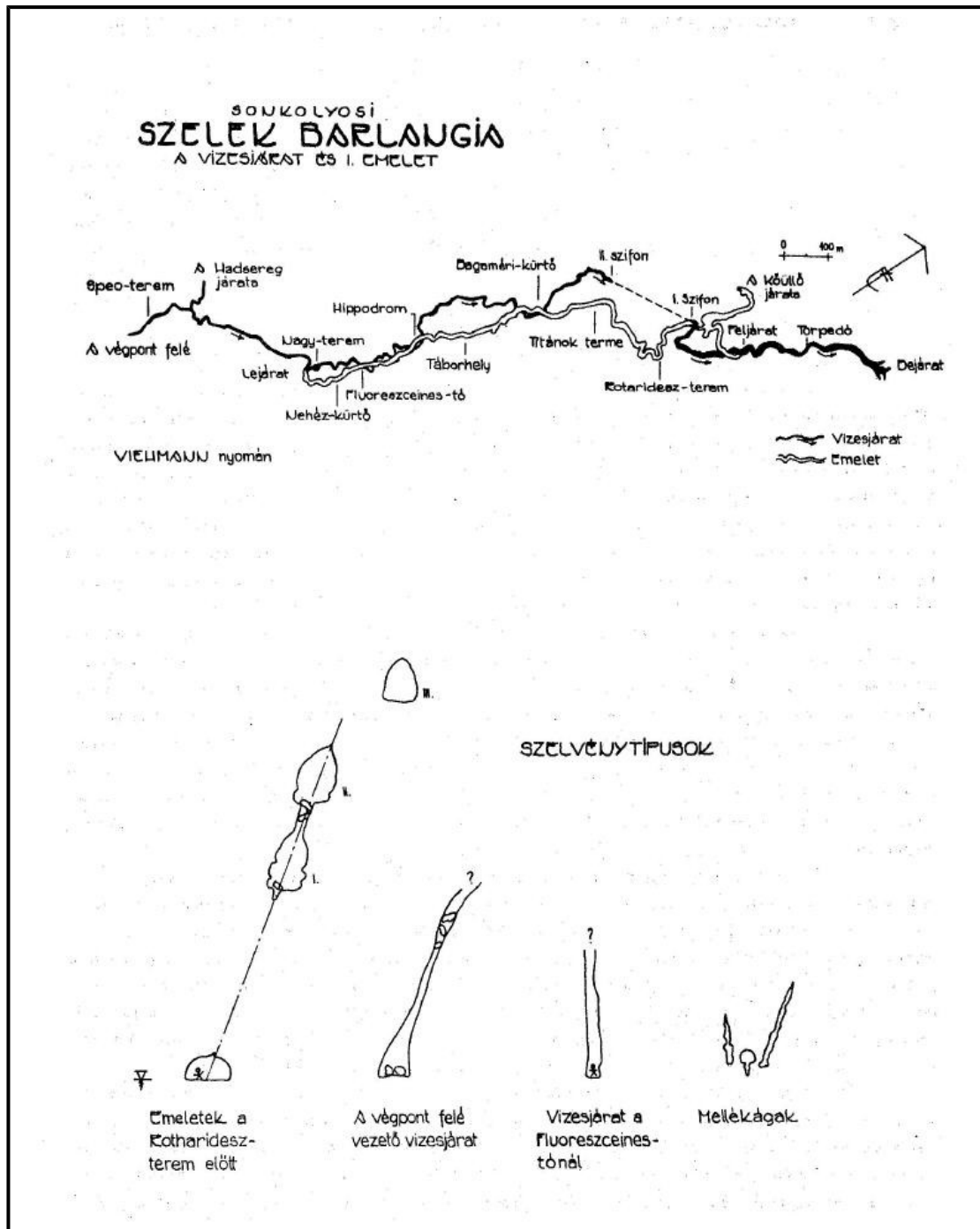
Sonkolyos /Suncuius/ a Kolozsvár-Nagyvárad vasútvonal mentén, a Sebes-Körös partján fekvő bányásztelepülés, mindeddig inkább homokbányászatáról volt nevezetes. Bár környéke, a Királyerdő hegyvidéke igen gazdag karsztjelenségekben, mégis nagy meglepetést keltett, amikor 1957 áprilisában Bagaméri Béla, a neves kolozsvári barlangkutató a Körös-part egy erős légáramlásáról ismert keskeny hasadéka mögött barlangrendszerrel sejtve, a nyílást megbontotta és valóban be is jutott egy nagy patakos barlangba, melyet Szelek barlangjának nevezett el. A felfedezésről s az első feltárások történetéről könyv is jelent meg, amely nem

ismeretlen a magyar barlangkutatók előtt sem. Az először kb. 500 m hosszban feltárt barlang azóta igen látványos karriert futott be s csupán a kutatások ütemén múlik, mikor lesz egyike Európa legnagyobb barlangjainak. Bár a teljes feltárás és tudományos feldolgozás előreláthatólag hosszú éveket vesz majd igénybe, a számos feltáró expedíció már eddig is igen sok érdekes megfigyelést tett. Ezeket vázlatosan, a teljesség igénye nélkül adjuk közre.

A barlang a földtörténeti középkor, túlnyomóan triász kori mészköveiben fejlődött ki. A későbbi nagy kéregmozgások alakíthatták ki azt a felszínen is jól észlelhető ferde törésvonalat, amely aztán meghatározta a barlang fő járatainak irányát. A Szelek barlangja a tektonikusan preformált emeletes barlangrendszerek jellegzetes példája. Vizes járata és első emelete és egyes, valószínűleg harmadik emeleti szintnek megfelelő járatai csak szakaszokban ismertek. Folyosóinak keresztmetszetei a Vass Imre- és a Béke-barlang szelvényméreteihez hasonlóak, de minden elképzelhető folyosótípus és méret megtalálható ebben a bonyolult rendszerben. A járatok sok helyen beláthatatlan magasságba nyúlnak fel, máshol nagy nyolcasokat képezve keresztezik egymást s szakadnak össze hatalmas termekbe. Találtunk bonyolult szakadékrendszereket és kilométeres nagyságrendű többszintű mellékjáratokat, amelyek sajátos térbeli elhelyezkedésének kialakulását ma már igen nehéz megmagyarázni.

Ezt az amúgy is bonyolult barlangrendszert egy vagy több későbbi kéregmozgás összetörte. A repedés szétnyílt, a járatok elmozdultak. Így sok helyt többtonnás sziklák omladékhegyei, másutt szakadékok, kürtők nehezítik a közlekedést s a feltárás csak igen nagy körültekintéssel végezhető. A természet fékevesztettségét s a nagy földtörténeti katasztrófák légkörét érezzük lépten-nyomon. Az eddig megismert szakaszok felmért hossza 13.751 m, teljes bejárása mintegy ötnapos expedíciót igényel. Bár a barlang cseppkőképződményekben viszonylag szegény, azonban vizes járatában és egyes távoli folyosóiban ha nem is baradlai méretű, de szép képződményeket találunk. Érdeklődésre tarthat számot az emeleti mellékágak sok érdekes gipszkristálya s a csokrokba összecsavarodott, nagyméretű görbecseppkövek, heliktitek ezrei. A szakembereket leginkább az igen gazdag korróziós-eróziós formakincs lepte meg, amely talán a barlang legnagyobb értéke.

A tektonika mellett a víznek volt döntő szerepe a tágas járatok kialakításában. A szelvényméretek s különösen az emeleti járatokban észlelt kavicsshordalék nagyság szerinti megoszlása azt bizonyítja, hogy igen nagy hozamú földalatti vízfolyások működtek itt. Míg a jelenlegi vizes ág kavicságyát többnyire 30-50 mm-es főméretű darabok alkotják, az emeleti Rotaridesz-ágban 100-200 mm átmérőjű legömbölyített kavicspéldányok százait találjuk. A keresztrepedések mentén bezúduló víz és hordaléktömeg áramlása csigavonalszerűen kanyargó meanderekből álló labirintusokat és bonyolult mellékágakat alakított ki /Diszterem, Május 1., November 7. járat/. Mindezek arra engednek következtetni, hogy a barlangnak valaha igen nagy,

a mainál jóval nagyobb járulékos vízgyűjtő-területe lehetett s méreteinek kialakításában az A típusú karsztvíznek volt főszerepe. Mivel a jelenlegi patak hozama csak kisebb ingadozásokat mutat s barlangi árvizet még nem tapasztaltunk, önként adódik a feltevés, hogy vízgyűjtő-területét, ill. annak döntő részét különböző vízzáró rétegek rátelepülésével elvesztette s az átfolyó vízmennyiség ma javarészt B típusú karsztvíz.

A felfedezés óta eltelt tíz év igen sok munkát és áldozatot követelt. Érdeemes a kutatás néhány jelentősebb mozzanatát megörökíteni:

1957. Bagaméri Béla kibontja a Szelek odúját s bejut a vizes járatba. Munkatársaival feltárják az első szifonig terjedő szakaszt.

1958. Egy kürtőn keresztül Gábor Ferenc feljut az első emeletre. A kolozsvári Barlangtani Intézet tábort szervez és folytatja az emeleti járat feltárását a Rotaridesz-terem előtti omlásig. Az omlást Bagaméri Béla csoportja kibontja s eljutnak a Bagaméri-kürtőig. Egy más alkalommal az Intézet kutatói: dr. Coman D., Serban M., Viehmann I. feltárják a Bagaméri-kürtő és az emeleti járat végét jelentő Nagyterem közti mintegy 800 méteres szakaszt. A Nagyterembe leereszkedve ismét eléri a vizes járatot, amelyet a Fluoreszceines-tóig követnek lefelé.

1959. A kolozsvári Vasas Sportegyesület alpinistái, köztük a Vigh házaspár és Bagaméri Béla továbbhaladva lefelé, feltárják a Tó és a II. szifon közti szakaszt is. A hadsereg alpinistái Emilian Cristea sportmester vezetésével több száz méter folyosót tárnak fel a vizes ágba, míg egy nagy omlás útjukat állja. Viehmann I. és munkatársai felméri a megismert szakaszokat, így készül el a még ma is forgalomban lévő barlangtérkép.

1960. A barlang összhossza meghaladja a 4500 métert, Bagaméri Béla és Ghinculov I. felfedezik a Rejtett-termet és 300 méteres folyosóját, s a II.–III. emelet szintjén a Kőüllő szakadékos járatát. A kutatók megkezdik a sonkolyosi bánya vállalat támogatásával egy új bejárat kiépítését.

1961. Elkészül a tágas, jól zárható bejárat.

1962. Viehmann I. és Bagaméri Béla vezetésével egy öttagú csapat megkerüli az eddigi végponti omlást és újabb 400 métert haladnak előre. Újabb omlásig jutnak el, s az lesz a végpont több mint öt évig. Ez alkalommal Bagaméri B. és Bodea A. felfedezik a II. emeleti Dísztermet, amely később több expedíció kiinduló pontja lesz. Müller K. és Gui Gh. átússzák az I. szifont s bejutnak a vizes járat máig is ismeretlen szakaszába, de a hideg miatt visszafordulnak. A feltárt hossz 6600 méterre növekszik.

1963-65. Felszíni kutatások folynak a feltételezett vízgyűjtő-területen.

1966. A kolozsvári alpinisták barlangkutató kört alakítanak. A feltárásokat ezután fegyelmezett munkacsoportok végzik, s bár egyre veszélyesebb feladatokat kell megoldani, a kutatók egyre-másra tárják fel a nehezen megközelíthető járatokat. Bányai Károly és Szilágyi Árpád felfedezik az emeleti feljáró közelében lévő II.–III. emeleti szinten a Május 1. járatot, amely igen gazdag különleges formájú és görbecseppkövekben. Az őszi expedíció során Bagaméri B. és csoportja a Díszteremnél feltárja a több mint 1 km hosszú és igen bonyolult November 7. járatot. A barlang összhossza meghaladja a 8900 métert.

1967. A nagy eredmények éve. Az elméleti megfontolásokra épített kutatási tervek s a kisegítő és rohamcsapatokon alapuló munkastílus látványos sikereket hoz. Fábián Sándor és Moravek László a II.–III. emelet szintjén felfedezik a Rotaridesz-járatot, Bagaméri Béla csoportja a Díszteremnél tár fel újabb járatokat. A felmért hossz 10 300 méterre növekszik. Bár a felfedezés tízéves évfordulójára szervezett háromnapos túra rövidnek bizonyult, s a Bányai Károly és Moravek László által vezetett rohamcsapatok akkor nem tudtak megküzdeni a barlang rendkívüli nehézségeivel, a „mellékesen” feltárt járatokkal az összhossz 11 150 m-re növekszik. A Szelek barlangja az ország leghosszabb barlangja lett. Az augusztusi ötnapos

döntő roham meghozta a várt eredményt. Megszületik a nagy siker: a több mint öt éve leküzdhetetlennek vélt végponti omlást Bányai Károly, Kőműves Emil és Moravek László 36 órai megerőltető munkával áttörik, megnyitva az utat az eljövendő nagy feltárásnak. Több mint 1200 métert haladnak előre és a továbbra is nyitott, tágas, huzatos folyosóban csak a karbidhiány és a kimerültség kényszeríti őket a visszafordulásra. Bagaméri Béla és Csoltkó László ugyanakkor a barlang más részében feltárt értékes százmétereivel a felmért összhossz 13 751 m lett.

- 8 -

Talán sikerült érzékeltetnem, hogy a Szelek barlangja milyen sok meglepetést tartogató, különös rendszer. Jellemző, hogy a feltárások java része, bár kilométerekkel növelte a barlang hosszát, lényegében csak újabb problémák hosszú sorát vetette fel. Ma már szinte össze sem számlálható a tisztázásra váró, további járatokat sejtető hasadékok, kürtők, mellékjáratok, emeleti feljárók száma. A jelenlegi végpont is tágas nyitott folyosó, erős léghuzattal. S ha arra gondolunk, hogy a barlang közvetlen közelében egy még feltáratlan, de valószínűleg ugyanilyen hatalmas rendszer húzódik, nincs kizárva, hogy a tektonika szeszélye még egy további hatalmas meglepetéssel is szolgálhat kutatóinknak.

Kolozsvár, 1967. X. 12.

Moravek László

DR. BALOGH ERNŐ 85 ÉVES

Dr. Balogh Ernő nyugalmazott egyetemi tanár, a magyar geológus társadalom nagy öregje, az erdélyi karszt- és barlangkutatás egyik úttörője 1967. július 24-én töltötte be 85. életévét.

Tanulmányait a Kolozsvári Tudományegyetemen végezte, ahol 1905-1914 között az ásvány-földtani tanszéken dr. Szádeczky-Kardoss Gyula professzor tanársegéde volt. Az első világháború után Kolozsváron, mint középiskolai természetrajz-földrajz tanár több mint húsz éven át töretlen helytállással nevelte a természet szeretetére és tudományai megismerésére Erdély fiatal nemzedékeit. 1940-től a Kolozsvári Tudományegyetem földtani tanszékének, majd 1945-től ugyanott a Bolyai Egyetem ásvány-kőzettani tanszékének vezető tanára volt egészen 1959-ig, nyugalomba vonulásáig.

Tudományos munkássága kiemelkedő volt a karszt- és barlangkutatás terén is. Több tanulmányban foglalkozott a források kalcium tartalmával és a barlangok addig kevésbé ismert ásványával a lublinittal. A Bolyai Tudományegyetem tízéves /1945-1955/ emlékkönyvében megjelent erről szóló kiemelkedő értekezésében kimutatta, hogy a barlangok cseppkőképződményei eredetükben jórészt lublinit származékok. Feltérképezte és leírta a meziádi Czárán-barlangot, a Komárniki-barlangot, a bánsági Szarvas-barlangot, stb. Az Erdélyi Múzeum című folyóiratban különféle barlangi őszállati és őseemberi leletekről számos tudományos cikke jelent meg. A kolozsvári Pásztortűzben a bihari barlangokat több éven át népszerű cikksorozatban ismertette. Számtalan barlangvonatkozású közleménye látott napvilágot még a kolozsvári Erdélyben, s több ifjúsági lapban is. Társulatunk folyóiratai, a Karszt és Barlang, valamint Tájékoztatónk is több írását közölte.

Mint az Erdélyi Múzeum Egyesület Természettudományi Szakosztályának és az Erdélyi Kárpát Egyesületnek hosszú időn át volt elnöke előadások és kirándulások keretében igen sokat tett a természettudományos ismeretterjesztés terén is.

Köszöntjük Balogh Ernőt, Erdély földjének és barlangjainak egyik legjobb ismerőjét, geológus társadalmának nesztorát és kívánunk neki jó egészséget és további békés munkálkodást.

Dr. Csiky Gábor

- 9 -

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

JELENTÉS A BÁNYÁSZATI KUTATÓ INTÉZET DENEVÉR BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. I. – IV. HÓNAPI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk 1966 januárjában folytatta a múlt évben a Táborhegyen megkezdett munkáját. Február elején a barlangban felhalmozódott törmelék és a szűk hely miatt a további bontás egyelőre lehetetlenné vált, ezért új munkaterület keresése vált szükségessé.

A környező hegyekben végzett terepbejárások során bukkantunk Ürömtől D-re 600 m-re – a környéken Csókavárnak, illetve Amfiteátrumnak nevezett – régen elhagyott kőbányára. A bányában több ismert üreg van, melyek a bányát DK-ÉNy irányban átszelő tektonikus repedés mentén alakultak ki. A bánya szélén, a bejárónál egy másik hasadék húzódik. E hasadék iránya É-D-i, dőlése 75-85°, esése K-i irányú, szélessége 0,5-1,5 m között mozog. Oldalain erős hévizes tevékenység nyomai találhatók. A bejárotól balra lévő falon található vetődés irányát és dőlését még nem sikerült véglegesen megállapítani.

A bánya különböző helyein található hidrotermális nyomok valószínűleg egy fő rendszerhez tartoznak. E rendszer feltehetően ott összpontosult és fejtette ki legnagyobb oldó hatását, ahol a feltételek szerkezetileg adva voltak, tehát a hasadékok, de főként azok kereszteződése mentén. Az így kialakult, valószínűleg ember számára is járható barlangba a bejutást két helyen kíséreltük meg, a bejáró jobb, ill. bal oldalán az I. ill. II. munkahelyen.

Az I. munkahely a bejárotól jobbra 5 méterre, az út szintjétől 2,5 m magasságban lévő üregből nyílik. Az üreg falát helyenként 20-25 cm vastagságot elérő kalcit-kéreg borítja. A jelenleg járható legmélyebb pont a bejárati nyílás szintjétől 6 m-rel mélyebben van. Az itt talált fenék csupán álfenék, amit a két fal között fennakadt, megszorult kötömbök alkotnak.

Nagy mennyiségű törmelék kihordása után sikerült kibontani egy akkora lyukat, amin egy karbidlámpa keresztülfért. Kb. 3 m mélységig lehet belátni, de a lámpát 6-7 m-ig le lehet engedni.

A II. munkahely a bejárotól balra, az úttal egy szintben helyezkedik el.

Aradi Zoltán

A BP. VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI JELENTÉSE

Csoportunk kutatói az 1966. évben folytatták az Alsóhegyen adatgyűjtő és feldolgozó munkájukat. Eredményeket értek el a terület litológiai és geomorfológiai viszonyainak alaposabb megismerésében /Dénes Gy./; folytatták a hidrológiai adatgyűjtést és feldolgozást az Alsóhegy forrásainak rendszeresebb mérésével /Lustig V., Dénes Gy./; a zombolyokban és barlangokban folytatódott a biológiai gyűjtőmunka is /Bajomi D., Hajdú L./.

A Meteor-barlang továbbkutatására több kisebb vállalkozás mellett főképp az augusztus hóban lebonyolított három hetes kutatótábor alkalmával került sor. Sikerült ekkor a Titánok-csarnokából kiinduló több kisebb járatszakaszt feltárni és rendkívül nehéz munkafeltételek között előbbre jutni az elagyagosodott patakmederben is /Brandl V., Simsa P./ Kemény munkával kibontották kutatóink a Meteor-barlang bejáratát, melyet egy korábbi suvás majdnem teljesen elzárt; ez éveken át akadályozta a nagyobb szabású feltáró és egyéb kutatómunkákat a barlangban. A bejáratot most szabaddá tették és ácsolattal biztosították kutatóink /Bajomi D./.

Az alsóhegyi zombolyokban méréseket és térképezési munkákat végeztek munkatársaink /Kósa A./.

- 10 -

A Pócsakői-víznyelőbarlangban, a Bába-völgyi-nyelőkben és a szögligeti Csörgő-forrásbarlangban ez évben csak ellenőrző bejárásokat és kisebb állagfenntartási munkákat végeztünk.

Az aggteleki Baradla kutatására két hetes tábort szerveztünk, melynek során felmértük az Olymposzt, a Meseországot, az Indián sátor feletti felső járatot, megkezdtük a Vaskapu fölötti Labirintus átkutatását és felmérését, valamint a Styx szifonos szakaszának felmérését és részletes kutatását /Révész L., Dénes Gy./. Felszíni bejárásaink során folytattuk Baradla és Béke-barlang vízgyűjtő területe felszíni karsztjelenségeinek tanulmányozását /Dénes Gy. /.

A Béke-barlangban megkezdtük a bányamérnöki felmérés által nem érintett szakaszok újra felmérését, e munka zöme azonban a következő évre maradt /Révész L./.

Az imolai Ördöglyuk víznyelőbarlangban az ácsolatok karbantartását és részleges cseréjét végezték el kutatóink 1966-ban.

Bükki munkahelyünkön a Pénzpataki-víznyelőbarlangban hegymászó barlangkutatóink bemászták az eddig érintetlen felső kürtöket.

A DVTK Herman Ottó barlangkutató csoportja felkérésére részt vettünk az Istvánlápai-víznyelőbarlang feltárási és felmérési munkáiban. Kutatóink terjedelmes újabb szakaszokat tártak fel és a felmérés jó részét elvégezték /Simsa P./.

A Budai-hegyekben fő munkaterületünk a Mátyáshegyi-barlang. 1966-ban itt folytattuk az előző évben felfedezett fél km-es Természetbarát-szakaszban a felmérést és kutatómunkát /Thieme A./. Klímaméréseket és biológiai megfigyeléseket kezdtünk /Bajomi D./, valamint újabb kísérleti alगतenyészeteket létesítettünk /Hajdú L./.

A Mátyáshegyi- és Pálvölgyi-barlangok feltételezett összefüggésének felderítése érdekében nagyobb pontosságú felméréseket végeztünk, melyek adatainak feldolgozása folyamatban van /Révész L./.

A solymári Ördöglyukban 1965-ben kutatóink által felfedezett új részek kutatását folytattuk. Az új szakasz egyik termét Marcel Loubensről neveztük el és ott 1966. február 20-án márványtáblát helyeztünk el a francia kutató emlékére.

1966 nyár elején önálló egységként kapcsolódott be szakosztályunk szervezetébe a Toldy barlangkutató csoport, mely júliusi kutató tábora keretében folytatta a Cserszegtomaji-Kút-barlang kutatását és feltérképezését /Mikus Gy./ és megkezdte a nemrég felfedezett Balatonedericsi-barlangok kutatását és térképezését. /Káplán T. /

Jelentős előrelépés kutatócsoportunk életében, hogy Bódvaszilason, hagyományos alsóhegyi kutatóterületünk központjában, egy az erdészet által rendelkezésünkre bocsátott épületben kutatóállomást rendeztünk be. Kutatóink igen sok munkával állították helyre az elhanyagolt épületet /Brandl V./ Megkezdjük a ház berendezését és a laboratórium felszerelését.

Csoportunk számos tagja vesz részt rendszeresen a Barlangi Mentőszolgálat tevékenységében. Több kutatónk is közreműködött a februári és novemberi eredményes solymári mentési munkálatokban, valamint július hóban egy magas-tátrai életmentésben.

Csoportunk számos tagja végezte el eredményesen az Országos Mentőszolgálat középfokú tanfolyamát, ugyancsak számosan a Bp. Természetbarát Szövetség alapfokú barlangkutató tanfolyamát. Többen hallgatták rendszeresen az MKBT által rendezett barlangkutató szabadegyetemi előadássorozatot.

Több tagunk volt külföldi tanulmányúton; részt vettünk a barlangi mentőszolgálatosok Zakopaneben megrendezett nemzetközi értekezletén is /Dénes Gy., Bajomi D./ Nyári alsóhegyi kutatóexpedíciókon vendégül láttunk öt szovjet, két lengyel és két bolgár kutatót, ezt megelőzően pedig olaszokat.

Kutatási eredményeinkről csoportunk tagjai dolgozatokban számoltak be. Több dolgozat látott napvilágot a Társulat 1966-ban megjelent kiadványaiban; további dolgozatok már a szerkesztők kezében vannak, és a soron következő kiadványokban jelennek meg. Ezért e jelentésben csak munkánk és eredményeink vázlatos ismertetésére szorítkoztunk.

Dr. Dénes György

- 11 -

JELENTÉS AZ ÉPÍTŐIPARI ÉS KÖZLEKELÉSI MŰSZAKI EGYETEM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az ÉKME Barlangkutató Csoportja az elmúlt évekhez hasonlóan, 1966-ban is két fő irányban fejtette ki működését:

- a/ tudományos kutatómunka
- b/ feltáró barlangkutatás

a/ A tudományos kutatás területén folytattuk a Vass Imre-barlangban megkezdett regisztrált távmérések fejlesztését. Itt, mintegy 350 munkaóra befektetéssel új, 56 eres kábelt helyeztünk el a barlangban, részben továbbfejlesztésként, részben az eddig megrongálódott /korrózió, stb./ kábelek helyett.

Regisztrált forrásméréseket végeztünk a Lófej-forrásnál, és további most már a Kutatóállomás területén regisztrált távméréseket folytatunk. Egyre újabb mérőbázisokat helyezünk el a Vass Imre-barlanghoz hasonlóan a Kossuth-barlangban is.

Az év legfontosabb eredménye a világon először általunk vizsgált luniszoláris hatásokon alapuló kőzetdagály jelenségek vizsgálata, összekapcsolva a szivornyahatás és az időszakos források problémájával. A kérdést Maucha László, az ÉKME Jósvafői Kutatóállomásának vezetője vetette fel és dolgozta ki elméletét. Sikerült logikai alapon a Lófej-forrás szivornyarendszerének modelljét elkészíteni és a működő modell vizsgálatából az időszakos források és szivornyarendszerek egyes, még nem feltárt törvényszerűségeit megállapítani. Erről Maucha László a MTESz-ben tartott 1967. jan. 21-én előadást.

Rendkívül jelentős a csoport által, a fent említett kőzetdagály jelenségek vizsgálatára végzett ellenőrző mérés- és kísérletsorozat, amit 1966 augusztusában hajtottunk végre a Vass Imre-barlangban. A sikeres méréssorozat eredményei a kőzetdagály jelenségét tényként bizonyítják.

b/ Feltáró munkánk nagy része az Aggteleki-karsztvidékhez kapcsolódik. Itt állandó munkaterületünk a jósvafői Vass Imre-barlang. Ennek jelenlegi végpontján 1966 augusztusában és novemberében nagyobb munkával jelentősen előrehaladtunk. Rendkívül nehéz terepen, gondos ácsolással, mintegy 600 munkaóra ráfordítással haladtunk előre a barlang feltételezett folytatása irányában. Sajnos az ideai csapadékos időjárás miatt a barlang szifonja az év nagy részében zárva volt, /1965-ben szinte az egész év folyamán/ így ez jelentős kiesést okozott feltáró munkánkban. Jósvafő határában lévő Kuriszlánfői I. számú beszakadás kibontásakor talált barlangban szintén a sok csapadék miatt nem tudtunk nagyobb mértékben előrehaladni.

A csoport tagjai felszíni terepbejárásaik során több, bontásra érdemes beszakadást, zsombolyt, barlangnyílást találtak, ezek:

1. A II. számú Kuriszlánfői-beszakadás
2. A Nagyoldal Lófej-patak felőli oldalában lévő zsombolyszerű mélyedés
3. A Szilicei-fennsík déli szélén talált zsomboly /neve még nem ismeretes, vagy még nem tudtuk egyeztetni/
4. Az előbbi környékén lévő Tücsöklyuk aljának megbontásakor arra a megállapításra jutottunk, hogy ezt is érdemes kutatni.

Az eddigieken kívül csoportunk több tagja /Lorberer Árpád vezetésével/ a Pilis hegységben a Golyvás-forrás közelében, attól mintegy 50 méterrel magasabb szinten talált kőfülke megbontásával kisebb barlangot tárt fel /kb. 20-25 m/, amelynek feltárását ez évben folytatjuk.

A csoport életére jellemzőek a minden héten pénteken megtartott rendszeres összejövetelek, és az átlag minden második vasárnapi kirándulások. A pénteki összejöveteleken előadásokat

tartanak tagjaink különböző, a csoport munkájával összefüggő kérdésekről. A vasárnapi kirándulások is a csoporttagok ismereteinek bővítését szolgálják.

A csoport tagjai több alkalommal a MTESz keretében tartottak előadásokat, nagyobb nyilvánosság előtt ismertetve munkájukat.

- 12 -

A csoport tagjai a környező országokban /Románia, Csehszlovákia, Lengyelország, Jugoszlávia/ tett utazásaik során tanulmányozták a karsztjelenségeket és a különböző barlangokat.

György Péter

JELENTÉS A XIII. KER. MTS. ÉPFU BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉS 1966. ÉVI KUTATÓMUNKÁIRÓL

I. Aggteleki-karszt

Ezen a területen a tárgyidőszakban egy kéthetes, egy hétnapos, egy három napos és több kétnapos kutató expedíció és túra keretében végeztük a kutató munkát az alábbi munkahelyeken:

1. Baradla-barlang

Magyari Gábor barlangigazgatóval együttműködve, illetőleg engedélye alapján folytattuk a megelőző években végzett felderítéseinket az általunk feltételezett felső szint felkutatása céljából. Mivel úgy láttuk, hogy az első látásra sokat ígérőnek tűnő és a további kutatás szempontjából biztatónak látszó helyek száma a barlangban igen sok, úgy határoztunk, hogy mindaddig konkrét feltárásba nem kezdünk, míg el nem végeztük a számba vehető helyek pontos bemérését és helyzetüknek egy nagy méretarányú térképen való rögzítését, valamint ezen adatok áttanulmányozásával, illetve ezeknek birtokában a meghatározott pontok kétszáz méteres körzetének közzetani, tektonikai stb. adatainak felvételét.

A munkát azért a fentiek szerint osztottuk be, hogy a valószínűségi sorrendet megállapítva feltáró munkánkat a legbiztatóbb helyeken kezdhessük el és hogy fölösleges bontásokkal a barlang képét károsan ne változtassuk meg. /Ez utóbbi szempont döntő súllyal esett latba az elsőnek feltárandó munkahelyek kiválasztásánál./

Az elmondottak alapján a következő helyeket mértük be és tanulmányoztuk: Róka-ág, Münnich-folyosó, Libanon, Vaskapu 1. kürtő, Vaskapu 2. kürtő, Olympos, Tündérvár, a 2590-m-es pont, Pluto orgonája, Pindus, a 4360 m, a 4420 m, Arany-utca és a Retek-ág felfelé nyíló kürtői.

Ezek közül a feltárásra elsősorban az alant felsorolt pontokat tartjuk legalkalmasabbaknak: Libanon és környéke, a Vaskaputól az Olymposig, Tündérvár és Pindus.

A konkrét feltárás megkezdésére azért választottuk éppen a megjelölt pontokat, mert az ezekhez kapcsolódó megelőző munkálatok /felmérés, tektonika, külszíni környezet,

vízbefolyások vagy szivárgások jellege/ erősen valószínűsítették a végzendő munka eredményességét. A többi helyeken ezek a körülmények vagy nem állnak fenn ilyen mértékben, vagy azokat még nem ismerjük, mert a szükséges felderítő munkákat még nem tudtuk elvégezni. Ezeknek pótlása a jövő évi terveinkben szerepel.

2. Kotyora-víznyelő

A Kotyora-töbör bontásában egyhetes téli expedícióban vettünk részt Magyar Gábor felhívására és irányításával. Éppen ezért úgy gondoljuk, hogy a munka ismertetése és értékelése elsősorban az ő joga.

3. A Kopolya új zsombolya

Ebben az igen biztató és jó eredményekkel kecsegtető zsombolyban idő hiányában csupán pár napos munkát végeztünk Magyar Gábor javaslatára egyik munkatársa segítségével /Varga Imre/.

II. Budakalászi Ezüsthegy

E területen az alábbi munkát végeztük el a tárgyidőszakban:

- 13 -

1. A kőfejtő felmérése

A kőfejtő felmérését egy – Kerekes Sándor kutatótársunk által szerkesztett – igen ötletes mérőműszer segítségével, poligon alkalmazásával végeztük el. A felmérés magában foglalta a kőfejtő területének metrikus adatait, tektonikai adatait, és a kőfejtő területén fellelhető kisebb-nagyobb barlangnyílásokat, melyeknek a főbarlanghoz tartozását részben helyzetük, részben az elvégzett huzatvizsgálatok igazolták.

2. A barlang felmérése

Bár felkészültünk arra, hogy a szeszélyesen változó méretű folyosókban a felmérés nehézségbe ütközik és ezért a fent említett műszerhez erre a célra méretezett kis állványt használtunk, mindjárt az elején annyi nehézségbe ütköztünk, hogy – sajnos – inkább a mágneses műszer használata mellett döntöttünk. E műszer alkalmazásával felvett adatoknak a felszín térképébe való beillesztésekor kiderült, hogy az irányok jórészt irreálisak, annak ellenére, hogy éppen a pontatlanságok elkerülése érdekében ezeket a méréseket ugyanolyan eredménnyel többször ellenőriztük. Az a gyanúnk támadt, hogy a használt tájoló hibás, azonban az ellenőrző műszerek pár fok eltéréssel ugyanazt mutatták. Ezek után kísérletképpen a folyosó egy szakaszán – az elején említett műszer segítségével – próbamérést végeztünk és ekkor kiderült, hogy a mágneses műszerek egyelőre ismeretlen okból öt foktól huszonöt fokig terjedő hibaszázalékkal, de azonos helyen egyforma irányban eltérnek a valóságtól. A vizsgált szakaszon a kontroll-műszerek és az eredeti műszer is azonos helyen nagyjából egyforma, de a különböző helyeken végzett ellenőrző mérések során eltérő nagyságú és irányú értéket mutatnak. A nem mágneses és mágneses műszerek adatai közötti különbség azt látszik bizonyítani, hogy az okot a kőzet tulajdonságaiban kell keresnünk. Ezt a tényt bizonyítják a barlang felett a felszínen végzett mérések is, ahol a mágneses műszerek vagy be sem tudtak

állni, vagy más pontokon – a különben lassú beállású bányászkompassz is egyetlen rándulással beállt egy irányba és többet meg sem rezdült. Ebből következik, hogy ezen a területen mágneses műszer alkalmazása célszerűtlen.

3. Kőzet- és vízvizsgálás

A barlangból és a 4. pontban említendő ún. Pince-barlangból nagy mennyiségű kőzetmintát hoztunk felszínre, melyek elemzését megkezdjük és folyamatosan végezzük. A Pince-barlang kavicsfordalékának anyagában 1 mm – 30 mm nagyságrendű kavicszemeket találtunk, 1-10 mm között 55%, 10-20 mm között 35%, 30 mm-ig 10%. Kötőanyaga 90% CaCO_3 , 10% CaSO_4 és MgSO_4 . A kavicsréteg a kötőanyagok miatt egészen kemény. Érdekes jelenség a fő barlang belsejéből és a Pince-barlang fordalékából származó kőzetminták MnO tartalmának feltűnő egyezése, melynek értéke mindkét esetben 10%. Valamennyi kőzetmintában különböző vasvegyületek – legnagyobb mértékben limonit – találhatók, ezeknek azonban eddig csupán minőségi elemzését végeztük el, ezért mennyiségi adatokat egyelőre nem tudunk adni. Ez vonatkozik a csepegő vizek elemzésére is.

4. Kisebb barlangüreg feltárása

Az Ezüsthely ÉNY oldalában a felszíni felmérések alkalmával közelebről megvizsgáltunk egy barlang-üreget, melyet a régi bányatulajdonos pincének használt, s melynek talaját megbontotta és részben kihordta. Ennek végpontján kitöltött barlangjáratot találtunk. Az itt végzett próbabontás során meglepve tapasztaltuk, hogy a kitöltés anyaga egymásra rétegződött, eltérő minőségű fordalék. A továbbbontásnál meglepve tapasztaltuk, hogy a különböző fordalékok szintváltozásai a különböző bontási szelvényekben határozottan mutatják egy hajdani kis meder nyomait. Ez a szakasz átlag 10° lejtéssel az ismeretlen szakasz felé mélyül.

A bontás során szigorúan tartottuk magunkat egy igen vastag rétegben jelenlevő szürke agyagtól fényes felülettel elváló vörös agyaghoz, melyet mindaddig követni szándékoztunk, míg az esetleg aláhajló mennyezet arra nem kényszerít, hogy a mélyítés érdekében ezt a réteget is megbontsuk. E réteg folytonossága, homogenitása és egyenletes szintváltozása /lejtése/ következtében méréseinket is megkönnyíti /a különböző rétegek elhelyezkedését illetően/ másrészt a bontásnál követendő irányt is jól mutatja. Ez azért fontos, mivel a járatnak szálszikla oldalfalait ez ideig sehol sem értük és minden jel arra mutat, hogy egy alacsony, de igen széles folyosóval állunk szemben.

5. A barlang további feltárása

Kutatómunkánkat az előző jelentésünkben közölt 3. sz. üregben folytattuk tovább. Itt akkor egy $80-260^\circ$ irányú törés mentén kialakult járatnál akadunk el, mely járhatatlanul szűk volt. Itt először mélyítéssel próbáltunk beljebb jutni. Mivel a folyosó lejjebb sem sokkal szélesedett, kénytelenek voltunk szikla vésésével és bontással kísérletezni. Ez végül sikerrel járt és bejutottunk egy keskeny sziklafolyosóba, mely 10 m hosszú, talaja álfenék. Végpontját kisebb omladék zárta el, melyen félórás bontással átjutottunk. További akadállyal újabb hetven méteren át nem talákoztunk. Ezzel a barlang hosszúsága 100 m-re növekedett. Méretei igen változatosak, egyes helyeken – így az általunk kitágított és azóta

Kutyaszorítónak nevezett keskeny repedés – 20-30 cm széles, másutt az 1,5-2 métert is eléri, magassága két pontot kivéve sehol sem alacsonyabb 2 méternél. Főfolyosójában a magasság helyenként a 4-5 métert is eléri.

A főfolyosó bal oldalán lefelé tartó üreg nyílik, melynek homorú mennyezetét és baloldali falát nagy mennyiségű „karfiol” képződmény borítja. Végpontján omladék zárja el a továbbjutást. Itt azonban lefelé bontottunk és 2 méterrel lejjebb újabb járatot találtunk. Hosszúsága 5 méter. Egyik végét szűkület, másik végét omladék zárja le.

A barlangnak egy mellékjáratát ismerjük /Elek-ág/, mely szűk, de járható nagyságú.

A barlangról a 2. pontban említettek miatt térképet adni nem tudunk, az elvégzett hosszúságmérés azonban ezektől független és a mérési jegyzőkönyv alapján az összes járathosszúságot 132,9 méterben állapítottuk meg. A mellékjáratokat leszámítva a főjárat hossza 110 méter.

Érdekes jellegzetessége ennek a barlangnak, hogy mindenütt álfenéken járunk, melyet a köztrétegek vízszintes elcsúszásai következtében létrejött szűkületekben megrekedt törmelék alkot. További kutatásaink szempontjából elsősorban az előbb jelzett „karfiolos” üreg, a végponton levő alsóbb szintű járat két végpontja, valamint az álfenék több pontja jöhet számításba.

*Kovács Györgyné
Könnnyű Árpád*

BESZÁMOLÓ A FERENCVÁROSI TORNA CLUB TERMÉSZETJÁRÓ /BARLANGKUTATÓ/ SZAKOSZTÁLYÁNAK 1966. ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL

Szakosztályunk 30 főből áll. 1966 folyamán tervszerűen folytatta azt a tudományos és sportszerű barlangkutató tevékenységet, amelyet szervezett formában 1954-ben indított el. Az év során számos túrát és barlangfeltárási táborozást rendeztünk, ahol szerencsésen kapcsolódtak össze a sportszerű tevékenységek a tudományos célzatú adatfelvételezéssel és feldolgozással. Az elmúlt évben tevékenységünk több esetben gazdasági feladatok elősegítésére is irányult.

I. Feltáró munkák

1. Szabadság-barlang

Régi feltételezés, hogy az Aggteleki-karsztvidéken a Béke-barlang és az égerszögi Szabadság-barlang közötti dolinás terület alatt még egy nagyobb folyosórendszernek kell lennie, amelynek vize a Kecsekút-forrás vízrendszeréhez tartozik. Július végén a Piticsalja legmélyebben fekvő víznyelőjének kibontása útján sikerült egy jól fejlett vízjáratra bukkanniuk kutatóinknak. Augusztus közepén kutatóink dacolva a megismétlődő kőomlásokkal 15-16 méter mélységben már kisebb, föld alatti termekre bukkantak, melyek a mélybe vezető vízjárat mentén a szálkőzethez támaszkodó omladéktömegben képződtek. A bontási munkák a mélyben újabb omlásokhoz vezettek, ezek elzárták a légmozgást, úgyhogy kutatóink a szűk kibontott járatokban csak úgy jutottak a szükséges levegőhöz, hogy gumitömítőn keresztül nyomtunk le levegőt a mélybe. A hősi és önfeláldozó munkát a

végző siker az idő elégtelensége miatt még nem kísérte, azonban az idén itt ténylegesen kimutatott barlangjártat hozzáférhetővé tétele most már csak további munka kérdése.

- 15 -

2. Teresztenyei-barlangrendszer

Igen kedvezően alakult ennek a barlangrendszernek a feltárási munkája is. Itt egy huzamosabb ideig tartó munkáról van szó, amely jelenlegi megállapításaink szerint is még kb. két évet vesz igénybe. A Veszettárpási-víznyelőben ezért kutatóink méterekben kifejezve nem haladtak annyit előre, mint a Piticsalján, azonban itt minden métert a leg gondosabban beácsoltak, így egyrészt ez a körülményekhez képest maximális biztonságot nyújtott a mélyben dolgozóknak, másrészt pedig eleve kizárta teszi, hogy a tavaszi hóolvadás áradmányvizei – melyek itt lerohannak – az eddig kibontott járatokban károsodást okozzanak. Az itt dolgozó brigádunk munkalendületét nagyban elősegítette az a körülmény, hogy a táró legmélyebb pontja felől élénk légjárat tapasztalható, ami nagyobb üregrendszerrel való közvetlen összefüggésre utal. A jelenlegi végponttól becsléseink szerint a szálkőzet már nem lehet messze, viszont negatívum az, hogy a feltételezett főág szintben még jóval alatta van a jelenlegi táróvégpontnál.

3. Váraljai-barlang

Ebben az évben megoldódott az égerszögi Váraljai-barlang rejtélye is. A falutól ÉNy-ra egy kilométerre a hegyoldalban nyíló, alig 60-70 cm felső szájnyílású, lefelé kiszélesedő zombolyszerű nyílást az idei nyáron kutatóink kibontották. Ezt a nyílást az elmúlt évtizedekben a helybeliek a környezetében levő talaj- és kőanyagok beledobálásával igyekeztek teljesen eltömni, hogy állatok bele ne essenek. Az eltávolított törmelékanyag után egy 2-3 m átmérőjű, korsóalakú föld alatti üreg tárult fel, melyet emberi kéz munkája alakított ki ilyen formájúvá egy kezdeti keskenyebb hajdani forrásdeltaágból. Feltételezhetően a hajdani várral kapcsolatban kiépített őrállás lehetett. Régészeti vagy őslénytani lelet nem került elő, a kitöltő anyag a legutóbbi időszakban beszórt anyagokból állt.

4. Töki barlangpincék

Tök községtől ÉNy-ra kb. 2 km-re egy fűrótorony alapozása közben beszakadt az itt felszínre bukkanó szarmata mészkő és üregek tárultak fel. A Földtani Intézet és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakosztályának felkérésére szakosztályunk kutatói szálltak ki a helyszínre, ahol kiterjedt pincerendszert térképeztek fel. Az üregek nagyobb része mesterséges, vannak azonban természetes úton képződött kisebb, rövidebb karsztbarlang- szakaszok is. A mélységben húzódó üregrendszerre már korábban rábukkantak, amikor egy szekér alatt leszakadt az egyik üregterem felharapódzó mennyezete.

5. Egyéb barlangok

A kiemelt négy nagyobb kutatási munkán túlmenően a szakosztály tagjai az év során, különösen a nyári táborozás keretében még számos más barlangot kerestek fel, részben túrázás, ismeretszerzés, részben tudományos adatgyűjtés vagy feltárási kísérletek céljából. Ezek közül kiemelhetjük az égerszögi Patkós-barlangot és Dancza-barlangot, de megfordultak kutatóink hazánk valamennyi nagyobb barlangjában az év során.

II. Tudományos adatgyűjtés és feldolgozás, térképezések, külföldi expedíciók

1. A szakosztály összetétele lehetőséget nyújt arra, hogy a barlangjárások során, tehát a sportszerű tevékenység keretében összegyűjtött adatokat maguk a szakosztály tagjai közvetlenül fel is dolgozzák és tudományos kiadványokban publikálják. A szakosztály tagjai sorából nem hiányzik a geológus, a geográfus, a hidrológus, a fizikus, a vegyész, a matematikus, a klimatológus, stb., így minden személyi előfeltétel biztosítva van a barlangkutatói eredmények komplex feldolgozásához.

Az elmúlt évben szakosztályunk tagjai főleg a következő témákkal foglalkoztak:

1. keveredési korrózió /Ernst, Balázs/
2. barlangtérképezés, barlangtérképezések műszerezése /Horváth, Buczko/
3. karszthidrológiai műszerezés /Csekő/
4. karsztosodási intenzitás különböző klímaviszonyok alatt /Balázs/
5. karsztterminológiai és terminológiai problémák /Neppel/

- 16 -

A fenti témákkal kapcsolatban tagtársaink több tudományos dolgozatot publikáltak a hazai és a külföldi szaklapokban /Balázs, Buczko, Horváth/. Az 1966. évi országos barlangkutató ankéton a Technika Házában szakosztályunk tagja, Neppel Ferenc tartotta a vitaindító előadást. Szakosztályunk tagjai /Balázs, Neppel, Magyarai, Csekő stb./ az egyetemeken, különböző tudományos társulatokban stb. a végzett kutatásaikról beszámolókat tartottak. Kutatótársaink közül számosan külföldi karsztvidékeken tettek turista, ill. tanulmányi utakat, ugyanakkor több külföldi barlangkutatót láttunk vendégül és kalauzoltunk végig magyar barlangokon.

2. Szakosztályunk tagjai társadalmi úton hasznos segítséget nyújtottak különböző állami szervezeteknek, vállalatoknak szakkérdésekben, vizsgálatokban. Így többek közt az egyik beruházási vállalat felkérésére kutatóink vizsgálták út az egyik Úri utcai épület alatt 20 méter mélységig húzódó pincerendszert /Horváth, Csekő/, ahol építkezésekbe kezdtek. Ugyancsak leendő építkezésekkel kapcsolatban merült fel a probléma egy Barlang-utcai teleknél, mivel itt közel a felszínhez húzódnak a Szemlőhegyi-barlangnak egyes járatai, amelyet szakosztályunk tagjai térképeztek fel az elmúlt években /Horváth/. Ezekben a kérdésekben szakosztályunk tagjai részletes írásbeli szakvéleményt adtak, az érdeklődő szervezet részére rendelkezésre bocsátották a szükséges dokumentációkat. Tagtársaink anyagi ellenértéket nem fogadtak el, a felajánlott szakértői díjakról lemondtak a nehéz anyagi gondokkal küzdő Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat javára.

3. Nagy megtiszteltetés érte szakosztályunkat azzal, hogy a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat ez évi közgyűlésén Herman Ottó éremmel tüntették ki Horváth János tagtársunkat, aki többéves munkával – több munkatársa segítségével – elkészítette a Szemlőhegyi-barlang részletes térképét, továbbá értékes tervdokumentációkat dolgozott ki – természetesen szintén társadalmi munkában a barlang kiépítésére vonatkozóan, több megoldási lehetőséggel.

4. Az 1966-os esztendő munkáihoz tartozott a szakosztály eddigi legnagyobb külföldi expedíciójának, az indonéziai karszt- és barlangkutató út anyagának feldolgozása. Mint ismeretes, a szakosztály tagjai az 1964/65. évi távol-keleti expedíciójuk során számos olyan

trópusi karsztvidéket jártak be, amelyekről ők hozták az első részletesebb morfológiai anyagokat. Az út során mintegy száz trópusi barlangot is bejártak, részben feltérképeztek, ill. különféle vizsgálatokat és gyűjtőmunkát végeztek bennük. Az anyagok feldolgozása csak részben történt meg, különböző hazai kutatóintézeteinknek ez még több éves munkát jelent.

5. Ugyancsak az 1966. év tevékenységéhez tartozik az 1967. évi afrikai karszt- és barlangkutatói expedíció előkészítése, megszervezése, amelyben a szakosztálynak három tagja vesz részt.

Dr. Balázs Dénes

A PÉNZÜGYŐR SE. TERMÉSZETBARÁT ÉS BARLANGKUTATÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK 1966. ÉVI BESZÁMOLÓJA

A szakosztály tagjai az 1966. évben három munkahelyen végeztek eredményes munkát. A munka feltáró kutatásokat és a feltárással kapcsolatos komplex vizsgálatokat ölelt fel.

Ferenchegyi-barlang

A már régebben feltárt járatokból, amelyeket az egyes munkahelyek megközelítésére használunk, a balesetek elkerülése céljából hosszadalmas és nehéz munkával eltávolítottuk a közlekedést gátló nagyobb kőtömböket és kötörmelékét. Ellenőrző méréseket végeztünk a Délkeleti-főhasadékban és az abból kiinduló járatokban. A mérések és ellenőrző mérések eredményei alapján helyesbítettük az első bejárásakor készített barlangtérképet.

Ismételten tárgyaltunk a II. ker. Tanács Építési Osztályával és az Erdészettel a barlangbejárat kiépítésének ügyében. Csak így volna lehetséges elérni, hogy barbár barlanglátogatók ne tegyenek kárt a képződményekben. Talán az 1967. évben sikerül az előbb említett szervek segítségével a barlang bejáratát kiépítenünk. Az 1966. évben a barlangban nagyobb feltárás nem történt.

- 17 -

Rókahegyi-barlang

Időhiány miatt a Rókahegyi-barlanggal ebben az évben nem foglalkoztunk. A barlangot több csoport látogatta meg. Sajnos felelőtlen egyének sok esetben kijátszották az ott lévő bányászéberségét – akinek nem fő-feladata a barlang bejáratának őrzése – és nagy károkat okoztak a legszebb képződmények pusztításával.

Bükk-hegység, Békás-nyelő

A Répáshuta közelében lévő Békás-nyelőt eddig kb. 15 méter mélyen tártuk fel, mintegy 10 köbméter követ, agyagot vödörztünk a felszínre. Függetlenül szálkőzetben haladunk lefelé. Az eddigi jelek biztatóak, így a feltáró munkát 1967-ben is folytatjuk.

Rákóczi-barlang

A Tornaszentandrás Mészköbánya területén lévő barlang feltárása és felmérése folyamatban van. A barlang teljes térképe 1967 során fog elkészülni. Közvetlenül 1966. évi munkatáborunk befejezése előtt újabb szakaszt sikerült részben feltárni. A feltárást az akadályozta meg, hogy gumicsónakunk alját egy víz alatt húzódó éles padka felhasította.

Szilvássy Gyula

BESZÁMOLÓ A „SZABÓ JÓZSEF” GEOLÓGIAI TECHNIKUM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Engedélyezett munkahelyeinken végzett munka

1. Feltáró kutatás

a/ Kevélynyergi-zsomboly

A feltáró tevékenységet ebben az évben kizárólag a zsomboly 1965-ben feltárt szakaszán, a Zászlós-teremben végeztünk. Innen két kutatótárót hajtottunk egymással párhuzamosan, de ellentétes irányban. Mindkét táró a gömbfülke-sor feltételezett irányába /fő törésirány/ haladt, esetleges újabb termek feltárására irányult. Az erősen elagyagosodott végpontból hajtott tárókban a bontás igen nehéz. Az újonnan feltárt rész /1965. április/ maga is egy emeleti része a barlangrendszernek, így szellőzése nem kielégítő. A benntartózkodás harmadik órájában már a légzés nehézkessé válik. A jövőben esetleg akkumulátoros lámpákkal próbálkozunk dolgozni. Ez a jelenség az aknák végén még fokozottabban jelentkezik. Az itt dolgozók 15-20 percnél tovább nem tevékenykedhetnek. Ez az oka annak, hogy ezeken a biztatónak nevezhető helyeken eddig még nem értünk el jelentősebb eredményt.

b/ Ezüsthgyi Szabó József-barlang

Az 1965. május 1-jén feltárt barlang esetleges további folytatásának tisztázására az év tavaszán /április 2-7./ kutatótábort szerveztünk. A tábor ideje alatt nem tártunk fel újabb szakaszokat, azonban tisztáztuk a barlangi vízfolyás eredetét és útját a barlangban.

c/ Aranylyuk-zsomboly

A bejárati akna veszélyessége miatt feltáró munkát nem végeztünk.

2. Feldolgozás /térképezés, fényképezés, adatgyűjtés/

a/ Kevélynyergi-zsomboly

A barlang feldolgozása Haas János technikus képezítő szakdolgozatának megírása keretében zajlott le. Ez év januárjában végzett munka eredményeképpen a barlangot kitöltő agyagban mélyített kézi fúrások száma /a korábbiakkal együtt/

elérte a 10-et. Újabb szelvények felvételére is sor került. Az év első hónapjában közel félszáz fénykép készült a barlang földtani sajátosságairól. Részletes anyaggyűjtés, szakirodalom

összeállítás, a barlangi vizek kémiai vizsgálata, bezáró kőzetek közettani, ásványtani, kőzetfizikai sajátosságainak vizsgálata tette egésszé a szakdolgozatot.

b/ Ezüsthgyi Szabó József-barlang

Ezt a barlangot dolgozta fel Szablyár Péter technikai képesítő szakdolgozatában. A feldolgozás a barlang köfajtájának feltérképezésével, a bejárat beszíntezésével kezdődött. A barlang teljes felmérése lehetővé tette az alaprajzi térkép és a kiterített szelvény megszerkesztését. A részletes földtani anyaggyűjtés tisztázta a barlang bonyolult genetikáját. A barlangban Csekő Árpád /FTC/ és a csoport tagjai nagyszámú fényképfelvételt készítettek. A barlang felmérése és a barlangi vizek vizsgálata tisztázta a vízfolyásnak eredetét és rendkívül érdekes eredményekre vezetett. A barlang hárshegyi homokkő és dachsteini mészkő határán alakult ki. A hagyományos módszereken /szemcse elemzés, iszapolás/ túl az ÉKME segítségével DTA vizsgálat alá is vettük a begyűjtött mintákat.

Mindkét szakdolgozat megkísérli a Kevély-csoport általános földtani képeinek felvázolását, feltételezett földtörténeti kialakulásának ismertetését. A szerzők munkáját a csoport a legmesszebbmenőkig támogatta.

3. Járatok biztosítása, karbantartás

a/ Kevélynyergi-zsomboly

A lejárati akna törmelékkúpjában mélyített veszélyes szakasz állandó és akut problémát jelent. Bár évekkel ezelőtt bányászok bevonásával az aknát kiácsolattuk, de ennek felújítása és karbantartása egész évben folyamatos munkát jelentett. Állandóan veszélyeztetik az ácsolatot a felszínről ledobott kőtömbök, amelyek időnként még a védőácsolatot is átszakítják. Az idei nyári tábor jelentős részét arra fordítottuk, hogy a barlangi folyosókat kitisztítsuk, járhatóvá tegyük. Ez a munka az egész tábor tartama alatt megfeszített munkát igényelt. Munkánk eredménye az a viszonylag könnyen járható táró, amely az újonnan feltárt Jubileumi-, illetve Zászlós-termekbe vezet. Úgy gondoltuk, hogy a táró kitisztítása a nagyobb keresztmetszet mellett a friss levegő problémáját is megoldja, ez azonban nem sikerült.

A terület többi barlangjában járatbiztosítási munkálatokat nem végeztünk.

4. Táborok, külföldi út, termelési gyakorlatok

1. Táborok

a/ Tavaszi táborunkat április 2-7-ig az ezüsthgyi Szabó József-barlangnál rendeztük meg. Az idő a sátoztáborozásnak nem kedvezett. A 6 fős létszámmal tartott tábor eredményeiről a feltárási kutatások ismertetésénél már beszámoltunk.

b/ Nyári táborunkat július 18-tól 25-ig a Kevélynyergi-zsombolynál rendeztük meg. Az időjárás ismét nem kedvezett, de a járatbiztosítási munkálatokat – mint azt már az előbbieken említettük – maradéktalanul elvégeztük. A tábor ideje alatt egy napot a Szabó József-barlangban töltöttünk, amelyről jól sikerült fényképfelvételek tanúskodnak.

2. Külföldi út

A csoport 4 tagja részvételével 3 hetes túrát szerveztünk Bulgáriába. A tengerpart és a nagy múltú bolgár városok felkeresése mellett időnk jelentős részét a magas hegységekben töltöttük /Pirin, Rila/.

2. Jósvafői termelési gyakorlat

A kutatócsoport 6 tagja idén is az ÉKME jósvafői kutatóállomásán töltötte kötelező iskolai termelési gyakorlatát. Ez alatt az idő alatt lehetőségük nyílt a környék barlangjainak megismerésére. A termelési gyakorlat ideje alatt a csoport 3, már nem középiskolás tagja meglátogatta a fiúkat és ugyancsak részt vettek a terület barlangjainak bejárásában.

Társulat felkérésére végzett kutatófúrások a Várban

Az MKBT felkérésére ez év májusában az ERŐTERV épületének pincéjében, a Kevélynyergi-zsombolyban szerzett gyakorlat és tapasztalat felhasználásával, kutató kézi fúrásokat mélyítettünk, termelési problémák tisztázására.

- 19 -

Kapcsolataink más szervekkel

1. Csoportunk évek óta jó kapcsolatot tart fenn a Posta Központi Javító Üzem Természetjáró Szakosztályával, ahonnan a táborozásainkhoz szükséges felszerelések nagy részét kölcsönözzük.

2. Ez év tavaszán, május 26-án a MTI képes riportot készített a Kevélynyergi-zsombolyban. Sok kitűnő felvételt készítettek nagy nehézségek között. A képek több utcai tablón is megjelentek, s egy közülük rövid szöveggel a Pestmegyei Hírlapban is napvilágot látott.

Próbakutatások új munkahelyeken

1. Ez év őszén a terület egyetlen, általunk még nem kutatott barlangjában, a Kápolna-barlangban végeztünk próbabontást. A törmelékben mélyített kutatóakna még kezdeti stádiumban van, de a folytatás biztatónak ígérkezik. A bontás folyamán sok recens csontmaradvány és egy gyűrűzött denevércsontváz is előkerült.

2. A Kevély oldalában, a turistaház alatt egy forrást vettünk vizsgálat alá. Kis völgyzárógátat építettünk és vízhozammérésekkel próbáljuk tisztázni a forrás eredetét.

Az ezüsthgyi Szabó József-barlang megóvására irányuló tevékenységek

Ez év tavaszán kérelemmel fordultunk az Országos Természetvédelmi Hivatalhoz, s kértük, hogy a Szabó József-barlang bejáratánál a kőbányászatot állítsák le. A kőfejtőt bérlő Bagyura Márton azonban az első figyelmeztetést nem vette figyelembe és további kőfejtéssel életveszélyessé tette a barlang bejáratát. Ismételt kérésünkre az OTH közbenjárása alapján az erdőgazdaság utasította a bérlőt a régi fejtési terület felhagyására és új fejtési helyet jelölt ki számára. Ilyen formán a barlangbejárat további veszélyeztetése megszűnt. A gyors intézkedést ezúton is köszönjük.

Munkaterületünkön kívüli egyéb barlangok bejárása

Ez év nyarán csoportunk tagjai a következő barlangokat járták be az Észak-borsodi-karszton: Baradla-, Béke-, Kossuth-, Vass Imre-, Porlyuk-, Szarvasól-barlangokat. A bükki túra során eljutottunk a létréstetői Szepesi-zsombolyba is.

Új méréssorozat beindítása a Kevélynyergi-zsombolyban

A Kevélynyergi-zsombolyban a csepegő vizek vizsgálatára és a vízhozam ingadozás megállapítására elektronikus tranzisztoros távmérőkészülékeket készítettünk és építettünk be a barlangba. A mérések még kezdeti stádiumban vannak, de igen biztatóak.

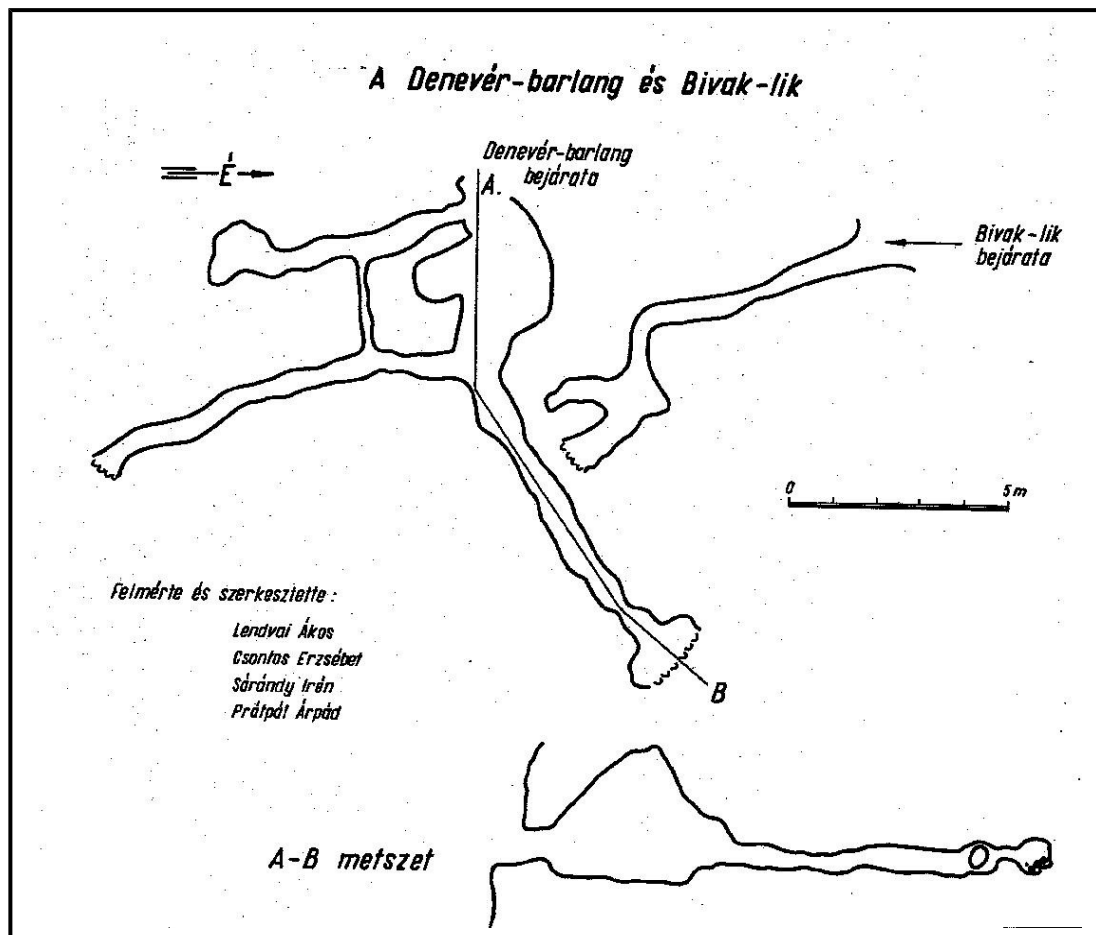
Beszámolónkban röviden, pusztán a tények felsorolására szorítkoztunk. Csoportunk munkája részletesen a közel egy évtized óta vezetett, fényképmellékletekkel ellátott csoportnaplóban van lerögzítve.

Józsa László

A VASÚTÉPÍTŐ TÖREKVÉS II. SZÁMÚ BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK JELENTÉSE A DENEVÉR-BARLANGBAN ÉS KÖRNYÉKÉN, VALAMINT A LENGYEL-BARLANGBAN VÉGZETT MUNKÁKRÓL

A Denevér-barlang

A Denevér-barlang a Gerecse-hegységbeli Kő-hegy nyugati sziklafalában, 242 m tszf. magasságban, felső triász korú dachsteini mészkőpadok egyikéről nyílik. Közelebbi meghatározása: a Turul emlékműtől északra, 700 m-re, vagy a II. számú karsztaknától ÉK-i irányban, kb. 60 m-re található meg. /Az I. számú karsztakna a Turul emlékmű alatt, a II. számú karsztakna ettől északra 650 m-re van./

- 21 -

A barlang megközelítése: Tatabánya-alsóig vonattal, a továbbiakban gyalog mehetünk. Legegyszerűbb, ha a vasútállomástól induló vörös útjelzésen kezdjük el a túrát, s elmegyünk egészen az I. számú karsztakna telephelyének alsó végéig. A telephely alatt indul egy út északi irányba, ezen megyünk tovább. Utunk végig gyümölcsösök között vezet, majd 650 m után egy szekérútba torkollik. Jobbra fordulunk s 150 m után elérjük a II. számú karsztakna telephelyét. A drótkerítés mellett megyünk kb. 80 m-t, majd a kerítés sarkán /az erdő szélén/ balra fordulva 80 lépés után egy öreg fa előtt elhaladó ösvényen felfelé megyünk. Az ösvény 45 fokos szögben emelkedik, a barlang az öreg fától számítva kb. 50 m-re, az ösvény jobb oldalán található.

Kisméretű bejáratán /1,5x0,65 m/, mely valószínűleg a történelem előtti idők óta nyitott, csak négykézláb tudunk a barlang előterébe, a Kupola-terembe jutni. A terem méretei: h: 4 m, sz: 3 m, m: 2,5 m. A teremből bárom kúszófolyosó indul. Az első járat jobboldalon, D-DK-i irányban futva 5 m után egy 90 fokban forduló vakkürtőbe vezet. A kürtő magassága 1,8 m. Ezt a járatot kb. a közepén egy igen szűk /0,2 m/ légrés köti össze a barlang második járatával. Ez a kuszoda több kisebb mértékű törés után 9 m után ellaposodik. Továbbjutásra kevés remény van.

A harmadik járat a barlang főfolyosóján K-ÉK-i irányban indul enyhe, 4-5 fokos lejtéssel; 6 m után erősen összeszűkül, s a két fal között átnyúló közhíd teszi lehetetlenné a továbbjutást. A híd alatt vagy felett átnézve a táguló kuszoda további, kényelmesebben járható szakaszt

enged feltételezni. Végso következtetésünk, hogy a barlang folytatása északkeleti irányban valószínű.

A Kupola-terem csekély mértékű kitöltését, mely főleg apró köves humuszból állt, az 1965. évi kutatótábor alatt teljesen eltávolítottuk. Tekintetbe véve, hogy a Denevér-barlang közel fekszik az ősember hajdani lakhelyéhez, a gazdag ősrégészeti anyagot rejtő Szelim-barlanghoz, /600 m/ s fekvése is hasonló, fokozott óvatossággal jártunk el. Hegyes acélpálcával a terem padozatát végig szurkáltuk, s csak miután meggyőződünk arról, hogy 0,6-0,7 m mélyen mindenütt szilárd kőzet található, láttunk neki a terem kitisztításának. /A régészeti anyagot rejtő rétegek általában jóval mélyebben helyezkednek el./ A kitöltés tetején a feltáró kutatás megkezdése előtt igen sok recens csont – nyúl, csirke, birka, apró rágcsálók, stb. – volt látható, e ezt magában a kitöltésben is nagy mennyiségben találtunk. Még néhány, láthatólag a legújabb korból származó mázas cserépedény töredék, a terem nyugati sarkából egy teljes macska csontváz került elő. Minden valószínűség szerint a barlangban valamilyen ragadozó állat /róka, vadmacska/ tanyázhatott.

Az előkerült csontok nagy részét a barlang környékén elástuk, kisebb részét Budapestre hoztuk, s átadtuk az MKBT illetékes szakbizottságának.

A Denevér-barlang nevét tulajdonképpen a benne nagy tömegben előforduló denevérek miatt kapta /dr. Vigh/. A denevérek nyáron a Kupola-terem nyugati, felső sarkában tanyáznak. Több alkalommal vizsgáltuk télen, nagy hidegben is a barlangot, de a denevéreket nem találtuk szokott helyükön. Az 1965. évi munkálatok során az első nap 74 db-ot számoltunk meg, ez a szám a továbbiakban egyre csökkent. Az történt, ami feltehetőleg vonatkozik a téli időszakra is, hogy zavaró körülmények hatására a barlang egyelőre megközelíthetetlen hátsó szakaszába húzódtak vissza. Valamennyi megvizsgált példány „kis patkósorrú”-nak /Rhinolophus hipposideros Bechst/ bizonyult. Érdekességként megemlítem, hogy dr. Gaál István, a barlang első leírója az igen ritka „fehértorkú” denevér egy példányát fogta itt be.

Léghőmérséklet a bejáratól 3 méterre 15°C, a barlang legtávolabbi pontján 11°C. Ugyanakkor a barlang előtt 28°C-ot mértünk.

Csepegő víz elsősorban a téli időszakban, a főfolyosó végén fordul elő. Összhozama jelentéktelen. A barlang jelenlegi vízszintes vetületi összhossza 24 m. Alapterület kb. 20m². Kőbirtalom kb. 34 m³.

A Bivak-lik

A Denevér-barlangtól 8 m-re, de 4,5 m-rel magasabban helyezkedik el. Dr. Vigh Gyula még nem említi a „Gerecse-hegység barlangjai” című ismertetésében. A rendelkezésünkre álló szakirodalomban még csak utalást sem találtunk rá.

Bejárata 10-15 fokos lejtéssel indul, tölcészerűen D-DK-i irányba. Lényegében egyetlen hosszú kúszójáratból áll, csak két helyen szakítja meg fülkeszerű kiszélesedés. Magassága végig 40 és 70 centiméter között mozog. A járat szélessége – a bejárat szélességét is beleszámítva – 1,1 m-től 0,5 m-ig terjed.

Mielőtt bontásához hozzáfektünk volna, összesen 5 m hosszú volt a barlang. Az agyag légrés nélkül töltötte ki az egész szelvényt 8,5 m-ig. Itt volt egy 70 cm hosszú légrés. Az utolsó 2 m-t már újból az egész szelvényt kitöltő

agyagban bontottuk. A kitöltés különben végig erősen tömörödött, agyagos, köves volt. Csontmaradványokat és egyéb életre utaló nyomokat nem találtunk. A barlang jelenlegi végpontja 11 m-rel van a bejárat mögött. Bontását a későbbiek során is folytatni kívánjuk, mert nagy a valószínűsége annak, hogy a 4,5 m-es szintkülönbség ellenére a két barlang összefügg.

Munkálataink során a Denevér-barlangból és a Bivak-likből összesen kb. 12-15 m³ kitöltést bontottunk ki. Mind a kettőből teljesen hiányzik mindennemű képződmény.

1964-ben a barlangokat már felmértük, 1965-ben – tekintve, hogy több helyen métereket bontottunk ki – a térképet ennek megfelelően javítottuk.

1966 októberében talajszint-süllyesztés és vésés után sikerült a főfolyosóban lévő szűkületen átjutni és megállapítani, hogy a barlang valóban a feltételezett irányban fog folytatódni, bár a jelenlegi végpont kissé el van iszaposodva.

A Lengyel-barlang

A Vasútépítő Törekvés /a volt Lokomotív/ barlangkutatói 1960 óta kutatják a Lengyel-barlangot. Ez a kutatás az 1963-as évben az egyesületnél történő átszervezés miatt lényegében szünetelt. A feltáró kutatás folytatását az újra megalakult csoportok közül az egyesület II. számú csoportja vállalta magára. Mint a csoport megbízott vezetője, az 1964 februárjától 1966 februárjáig terjedő időszak kutatómunkájáról kívánok beszámolni, valamint ismertetem a barlang kutatásának rövid történetét is.

A Lengyel-barlang a Gerecse-hegység D-i oldalán, a Tatabánya-alsó feletti Kő-hegyen, a Turul emlékműtől DK-re, a fennsík peremén, mintegy 310 méteres tszf. magasságban helyezkedik el. Bejárata 2-3 méter átmérőjű felszíni horpadásban nyílik. A bejárat közelében található még két további kutatóhely: az I. és II. számú akna. Az I. akna a barlangtól 80 m-re, a II. akna 170 m-re található. Mindkettő erősen omladékos, veszélyes munkahely, de feltételezhető, hogy a levegőcsere szempontjából oly nagyon fontos II., esetleg III. számú bejáratot ezekből az aknákból tudjuk feltárni. A jelenlegi szűk bejárat, a tekervényes kúszójáratok, s a barlang emeletes elrendezése miatt a levegő nem tud kielégítő mértékben cserélődni, ezért széndioxid-tartalma magas /3,3% CO₂-térfogat – Balázs D. 1958./. Eddigi vizsgálataink alapján feltételezhetjük azt, hogy a szén-dioxidot elsősorban a karsztvíz adja le a barlang levegőjének. Igen csekély mértékben, de hozzájárulhat még a barlang első szakaszában található szerves anyag /faácsolatok, stb./ rothadása is. A CO₂-tartalom a barlang középső szakaszában már annyira magas, hogy a meggyújtott gyufának csak a foszforja ég el, a fárész már nem gyullad meg. A levegő fáradt, fojtó, ez egy-két óra múlva erős, a tarkó felől a homlok felé húzó fejfájást, 6-8 órás lent tartózkodás esetén szédülést és enyhe hányingert okoz. A barlangban tölthető idő tehát korlátozott. A fent említett jelenségek miatt a barlang még ma is a Gerecse-hegység, sőt hazánk egyik legismeretlenebb, legveszélyesebb karsztjelensége.

A barlang első bejárója id. Schönviszky László volt, kinek elbeszélése alapján pontosan meghatározhattam, hogy társaival milyen mélyre jutottak. Az ú.n. Ypszilon-járat végétől

fordult vissza társával, Barbie Lajossal, míg a többi, velük együtt leszállt pannonista kutató már jóval előbb visszafordulásra kényszerült. A visszafordulás oka mindkét esetben a levegő kibírhatatlan fojtottsága volt. Schönviszkyék 36 méteres mélységig jutottak. Gaál István régész 37 méteres mélységig jutott le munkásaival, s ők sem jutottak mélyebbre, mint id. Schönviszky és társa. Kessler Hubert és Leél-Össy Sándor mindössze 20 méterig tudtak lehatolni.

Igen elterjedt az adat, hogy a barlang mindössze 20 méter mély. Sajnos az 1962-ben megjelent „A barlangok világa” című könyv is ezt az adatot közli. Pedig Szilvássy Gyula 1956-ban megjelent ismertetésében /Tájékoztató 1956. júl.-dec./ már világosan írja, hogy a barlang 8 szintre tagozódik, s a legmélyebb pontja kb. 68 méterre van a bejáratától. Bathó Norbert jelentéséből is /Tájékoztató 1961. máj./ kitűnik, hogy a barlang 20 méternél jóval mélyebb lehet, hiszen 8 szintet ír le ő is, igaz, mélységi adatot – talán óvatosságból – nem ad meg.

Érthető, hogy kutatócsoportunk első és legfontosabb feladatának a barlang mélységének pontos megállapítását tartotta. A mélységmérést több szakaszban, többszörös ellenőrzéssel hajtottuk végre. Felmérés közben függőönt, bányakompaszt /szögmérőt/ és mérőszalagot használtunk. A mérés pontossága +/- 0,5 méter. A végpont 72,7 méterre van a bejárat alatt, ezért a barlang mélységét 73 méterben határoztuk meg.

- 23 -

A barlang fontosabb pontjainak mélysége a bejárat szintje alatt:

Harakiri alja: 23,9 m

Polip teteje: 32,3 m

Hasadék alja: 41,4 m

Nehéz-terem alja: 49,0 m

Belépő a Pokolba: 49,0 m

Vízesés fülke: 61,4 m

Végpont: 72,7 m

A barlang felmérését még csak részben tudtuk elvégezni. A II. főszakaszban, illetve a III. főszakaszban lévő hasadékszerű mellékjáratok, kúszójáratok hosszát még nem állapítottuk meg. Az eddig felmért járatok hossza 180 méter. Óvatos becsléssel is 260-270 méter hosszúságú lehet a Lengyel-barlang, s így nemcsak a Gerecse legmélyebb, de egyben leghosszabb barlangja is. Az eddigi mérési munkákat Lendvay Ákos, Csontos Erzsébet, Sárányi Irén, Prátpál Árpád, Turi Péter végezte.

Az eddigi gyakorlattal ellentétben a barlangot mi nem osztottuk szintekre, – bár a meteorológiai vizsgálatokat szintek szerint végeztük – hanem három főszakaszra osztottuk fel. Ezt a felosztást a következők miatt volt szükséges alkalmaznunk:

A barlang első fő szakasza a bejáratától a Guanó-teremig /Polipig/ terjed. Ezt a szakaszt még elég sokan látogatják, sok a behordott, rothadó szerves anyag. A szakasz bejárása aránylag kényelmes körülmények között történhet meg.

A II. fő szakasz a Guanó-teremből /Poliptól/ a Pokol belépőig tart. Szűk kuszodák, rövidebb, hosszabb ereszkedők, a levegő erősen érezhető fojtottsága jellemzi, kényelmetlen nehezen járható ez a szakasz.

A III. fő szakasz a Pokol belépőtől a Végpontig terjed. Szűk hasadékok szövevényes hálózata, erősen korrodált falak, a levegő nagyon rossz. Bejárása igen nehéz, akaraterőt és szívósságot igényel.

Bár anyagilag erősen korlátozott körülmények között dolgoztunk, rendszeresen végeztünk műszeres meteorológiai méréseket is. A kutatótáborok időtartama alatt állandóan működött a barlangban 3-3 termográf, illetve barográf. Mindennap maximum-minimum hőmérővel 9 ponton mértük a barlang hőmérsékletét is. A méréseket minden reggel 7 és 9 óra között végeztük.

A barlang átlagos relatív páratartalma 96%-os, de például a Bejárati-akna alján több alkalommal 100%-os páratartalmat is mértünk.

A hőmérsékletmérések eredményei:

I. főszakasz: 10,0° Celsius,

II. főszakasz: 10,2° Celsius,

III. főszakasz: 10,3° Celsius.

A barlangi átlaghőmérséklet 64 mérés alapján: 10,2° Celsius.

A meteorológiai vizsgálatokat Csontos Erzsébet és Soltész Iván végezték.

Szükségesnek tartottuk, hogy – amennyire csak módunkban áll – megfigyeljük a barlang levegőjének, illetve ebben a levegőben végzett sportmozgásnak és munkának a hatását az emberi szervezetre.

Minden leszállás előtt és feljövétel után mértük társaink pulzusszámát, testhőmérsékletét. Szembeötlő különbséget észleltünk a rendszeresen sportoló és a csak barlangkutatást űző sporttársak pulzusszáma között. Míg egy-egy közepes erősségű, 3-5 órás lent tartózkodás esetén a sportolóknál 115-125 között volt a pulzusszám, addig a nem sportolóknál 130-150 között, sőt akadt percenkénti 162-es pulzusszám is. Jól észrevehető különbség mutatkozott a 8-10 hónapja vagy régebben a Lengyel-barlangban kutató és az addig más csoportban ténykedő, egy-egy alkalommal velünk dolgozó társaink pulzusszáma között is az utóbbiak hátrányára. A csoport női tagjai sem vallottak szégyent. Semmivel sem kaptunk rosszabb eredményt náluk, valamennyien jól bírták a barlang különleges klímáját.

A testhőmérséklet, ha hosszabb ideig voltunk lent, vagy megerőltetőbb munkát végeztünk, kivétel nélkül mindenkinél minimum 2 tizeddel csökkent a felszínen mérthez képest. Egy esetben előfordult 1,4° Celsius testhőmérséklet-csökkenés is. A rendszeresen sportoló kutatók hőmérséklet-csökkenése 2-4 tized között volt, míg a többieknél 4-6 tized között mozgott.

Itt kell megemlítenem, hogy a csoport két nőtagja, Csontos Erzsébet és Sárány Irén megpróbálták kettesben elérni a végpontot. Kérésemre maximális sebességgel mentek le és

jöttek föl, s ezt az utat a bejáratától a végpontig és vissza 2 óra 37 perc alatt tették meg. Ez a túra egymagában is igen nagy teljesítmény női kutatóktól, s ezt különösen azzá teszi a nagyszerű időeredmény. Tudomásunk szerint a barlang legmélyebb pontján női kutató eddig még nem volt lent, így két sporttársnőnk ebből a szempontból úttörőnek tekinthető. Ez volt az az eset, amikor Sárány Irénél 35,2C°-ot mértünk, 1,4C°-kal kevesebbet, mint leszállás előtt. A pulzusszám Csontos Erzsébetnél 145/perc, Sárány Irénél 158/perc volt. Az elővigyázatosság kedvéért a kísérlet időtartama alatt 2-2 kutatótársunk tartózkodott 49 és 61 méteres mélységben, hogy esetleges rosszullét esetén azonnal közbeavatkozzon.

A barlang keletkezése

Figyelembe véve az egy irányba futó hasadékokat, ezeknek szögletes törését, nagyjából négyzetet, téglalapot formáló metszetét, joggal feltételezhetjük, hogy a barlang keletkezése és kialakulása nagyrészt tektonikus mozgások eredménye. Az kétségtelen, hogy bizonyos jelek a hévizes eredetre mutatnak, de ezek a jelek a barlang III. főszakaszában nem fedezhetők fel, s a II. főszakaszban is csak nyomokban. A barlang I. főszakaszában valóban több helyen olyan oldási nyomokat láthatunk, melyek hévizes tevékenységre vezethetők vissza, ez azonban még nem bizonyítja a barlang hévizes eredetét. Véleményünk szerint a hévíz csak másodlagos szerepet játszott a barlang keletkezésénél, illetve kialakulásánál, a tektonikus erők által létrehozott járatokat a barlang középső és felső részein tágította. S itt van a nagy kérdőjel! A hévforrás – ez tudott dolog – alulról felfelé tör. Tehát mindenképpen érinteni kellett volna a barlang alsó részét is. Ott azonban még nyomát sem találtuk hévizes tevékenységnek. Önkéntelenül is felmerült bennünk az a gondolat, nem lehetséges-e az, hogy a hévforrás visszavonulása után keletkezett a barlang alsó része.

A barlang keletkezése szerintünk még nyitott kérdés. Az erre vonatkozó kutatások mind a felső szinteken, mind a Pokolban jelenleg is folynak, s reméljük, hogy rövidesen véglegesen állást tudunk foglalni a barlang keletkezéséről.

A Lengyel-barlang képződményekben igen szegény. Néhány helyen szép cseppkő bekéregződések és fiatal cseppkövek találhatóak, de mindez elenyésző mennyiségben. Ugyancsak nyomokban láthatunk letarolódott vagy alig fejlett borsókövet is. Szép kalcitkristályok voltak a Kínok-útjának apró fülkéjében, azonban ezeket már vandál kezek letördelték. Említésre méltó még a II. főszakaszban látható néhány miniatűr excentrikus cseppkő. Keletkezésüket valószínűleg légmozgásnak, enyhe huzatnak köszönhetik.

A barlang főjáratának leírása

A barlang szűk bejáratán fejjel előre bekúszunk, s 1-1,5 méter után az alacsony és elég barátságatlan Váró-teremben állhatunk fel. A terem szétszórt sziklái között lépdelünk a Bejárat-akna két ovális nyílásáig. A nagyobbik nyílásba ácsolat – tehát létra – van beépítve, ez azonban már a többszöri javítás ellenére is elkorhadt, így ajánlatos kellő óvatossággal leküzdeni ezt a szakaszt. Az ácsolaton való lejutás után mintegy 5-6 m hosszúságban a Váró-terem és a bejárat hajdani leszakadásából származó omladékos termen megyünk tovább. Ez a terem a Létras-terem, melynek omladék „szőnyege” enyhe lejtéssel vezet tovább a barlang belseje felé. A terem végéből lapos kúszással folytatjuk utunkat, míg elérjük a járat baloldali kiöblösödését, ahol egy gömbölyű, tölcészerű nyíláson könnyedén lejjebb ereszkedünk.

Húsz méteres mélységben vagyunk. A barlang csak most kezdődik, s egyre nehezebb lesz utunk! A lejtő tetejéről, melyen állunk, egy különös, cseppkölefolyással fedett kiálló

szikladarabot, az ún. Ökölt célozzuk meg, majd leereszkedünk a Harakiri nagyjából négyszöget formáló torkába. Vigyázva eresszük le magunkat, mert a 2 méteres magasságból hegyes, éles szikla tetejére eshetünk. Ha egyenesen tovább megyünk, egy cukorsüveg alakú terembe: a Kupola-terembe érkezünk. Innen rövid, kényelmes folyosó vezet a Grand Canon „ablakához” amelyen át bemászva sima mászással juthatunk le a Canon aljára. Meglepetéssel vesszük észre, hogy a folyosó mindkét oldalát szétszórta szinte kés élességű bordák borítják. Rövid, alig 6 méteres kúszójáraton hagyjuk el a Canont – a járatban szép kristályok és fiatal cseppkövek találhatók – és egy erősen kimart falú hosszú terembe, a Guanó-terembe jutunk. Még kétféleképpen juthatunk le ebbe a terembe, mely a barlang legnagyobb terme, s egyben az I. főszakasz vége is. Ha a Harakiri aljától bal kéz fele indulunk el, s egy törmelékes lejtőn lelépünk, magunk alatt látjuk a Guanó-termet, melybe a lejutás megkönnyítése érdekében drótkötélhágcsó van belógatva. Amennyiben az említett törmeléklejtő felett kapaszkodunk fel néhány métert, úgy vörösayaggal feltöltött kisebb fülkébe ju-

- 25 -

tunk, melynek padozatán üreg sötétlik. Ezen a lyukon – mely pontosan a Guanó-terem tetejéből indul – 7 méteren hágcsózás után jutunk a terem aljára. A Guanó-terem hossza 9-12 méter, magassága 5-8 méter, szélessége 4-6 méter között váltakozik. Nevét a teremben bőven található guanó miatt kapta. Itt csap meg bennünket először a Lengyel-barlang jellegzetes, fojtó levegője.

A terem végében, a törmelék között jelentéktelennek látszó szűk nyíláson az ún. Polipon fejjel előre lepréselődve elérjük a barlang egyik legismertebb és legrettegettebb szakaszát, az Ypszilont. Szűk, lapos, vizes, igen kényelmetlen kúszójárat, a levegő érezhetően sokkal fáradságosabb és nehezebb, mint eddigi útunk során volt. Ha nem vigyázunk kellőképpen méterenként alszik ki karbidlámpánk. Az Ypszilon rövidesen beletorkollik a szárába, a még kényelmetlenebb Kínok-útjába. Baloldalon néhány méter után gyönyörködhetnénk a Kristályfülke káprázatos kristályaiban, ebben megakadályoz bennünket az a szomorú tény, hogy előttünk már néhány barbár tördelő is lejutott ideig. Pár méter még, s a kuszoda végéhez érünk, ahol egy hasadékot találunk, mely az aljzatból nyílt fel. A Hasadék 25-30 cm széles és 5 m mély. A barlang egyik legkritikusabb pontja. Csak igen vékony derekú, igen rugalmas és hajlékony kutatók tudják ezt a részt leküzdeni. Amennyiben a Hasadékon beprésettük magunkat, a Hasadék alatt fekvő kötömbhöz kötjük ki kötelünket. Bebújunk az előttünk sötétlő kis üregbe, majd az üreg alján felnyílt hasadékszerű nyílásba engedjük le a kötelet. Nem egészen 8 méteres ereszkedés után a Nehéz-terem alján állunk. 49 méter mélyen vagyunk a bejárat alatt.

De menjünk tovább! Egy agyagdombon átmászunk, majd az „Agyagos-cső” ferdén felfelé törő, csúszós szűkületén verekedjük át magunkat. Egy kanyar után feltűnik a Cseppköveskuszoda, színes fiatal cseppköveivel. Ez 6 méter után a „Hajó”-ba torkollik. A „Hajó” erősen kimart oldalú, kétszintes, tulajdonképpen csak a szokásosnál magasabb folyosórészlet. Alakja nagyjából hajóra emlékeztet, melynek orrában igen szép és változatos cseppkövek, lefolyások kárpótolnak bennünket az eddigi fáradozásért. A II. főszakasznak is végére értünk. A fal melletti nyíláson keresztül becsúszunk az utolsó, III. főszakaszba, s ami ezután következik, az a nevét igazoló: Pokol.

Pokol bejárását kúszva kezdjük, ha szerencsénk van, jéghideg vízben. Három méter kúzás után hasadékhoz érünk, a ez a keskeny, szinte spirális hasadékrendszer vezet a legmélyebb

pontra. Jól megfigyelhetjük a barlangot kialakító tektonikai mozgás hatását, mely itt látható legjobban egész túránk során. A korróziós formák dominálnak, ezért mászni könnyű, a levegő azonban itt már erős légszomjat, kibírhatatlan köhögési ingereket okoz. A korrodált szűk hasadékból sűrűn beleakad az overáll a fal kimaródásaiba, ezért lassan tudunk csak lefelé menni. Tizenkét métert haladunk anélkül, hogy tágasabb részbe érnénk. Végre a Vizeses-fülkében lehet néhány lépést állva megtenni. Itt színes, vizesest mintázó cseppkölefolyás vonja magára figyelmünket. Újra kuszoda, majd egy alacsony, kisebb terembe érünk. A terem minden oldala közép felé lejt, s itt a terem középpontján indul az utolsó szakasz a végpont felé. Szerkezetileg a Pokol első részével megegyező főhasadékból gyakran indulnak néhány méteres hosszúságú szűk hasadékok. Akinek van kedve, és főleg ereje, az tehet néhány kisebb külön túrát. Pár métert kell még kínlódnunk, s végre ott állunk a végponton. A végpont méretére jellemző, hogy még ketten is csak nehezen férnek el egymás mellett.

Lendvay Bende Ákos

Felhasznált szakirodalom:

1. Gaál I. dr.: A Gerecse-hegység egyik legérdekesebb barlang csoportja. /Földgömb 1934. V. évf. p. 321-330/
2. Kessler H.: Barlangok mélyén. p. 92-. Bp. 1936.
3. Vigh Gy. dr.: A Gerecse barlangjai /Turisták Lapja, 1937. 49. évf. p. 194-198./
4. Schönviszky L. Kézirat.
5. Szilvássy Gy.: A Lengyel v. Mammuth-barlang. /Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1956. júl.-dec. füzet p. 21./
6. Balázs D. – Csekő Á.: A Lengyel-barlang levegő vizsgálata. /Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató 1958. I-VI. hó 35. old./
7. Bathó N.: Előzetes beszámoló jelentés a Lokomotív Természetbarát Egyesület Vasútépítő Osztálya Barlangkutató csoportjának a Gerecse-hegység Lengyel-barlangjában végzett feltárási és kutató munkáiról. /Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató. 1961. máj. 14. 8. old./
8. dr. Jakucs L. – dr. Kessler H.: A barlangok világa. Bp. 1962.

- 26 -

A VÁROSTERV BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1966. ÉVI JELENTÉSE

A VÁROSTERV barlangkutató csoportja az 1966. évben két felé irányította tevékenységét:

1. Budai-hegyek, Francia-bánya: rókakürtői munkahely
2. Szögliget, Macskalyuk-víznyelő bontása.

1. Az 1963-ban különböző akadályok miatt felhagyott rókakürtői munkahelyet több ízben ismét bontottuk, tágitottuk és karbantartottuk. A „Huzatos” elnevezésű, 30x150 cm nyílású repedés reményteljes munkahely, de sok évi munka szükséges az átjutáshoz. Itt 2500 munkaórát fordítottunk a feltárássra.

2. A Szögliget község határában lévő kutatási területünkön található Macskalyuk-víznyelő bontását ebben az évben is tovább folytattuk, követve az elnyelt víz nyomát közel 3 m-t haladtunk lefelé.

Csók Rémo

A VÖRÖS METEOR ÉLELMISZERKERESKEDELMI TANULÓISKOLAI BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK JELENTÉSE AZ 1966. ÉVBEN VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL

Tekintettel arra, hogy csoportunk több tagja tényleges katonai szolgálat teljesítésére vonult be, nagyobb önálló vállalkozást nem hajtottunk végre. Év közben főleg a Mátyáshegyi-barlang új, eddig ismeretlen részeinek feltárási munkájában tevékenykedtünk a Budapesti Vörös Meteor Barlangkutató Csoporttal karöltve.

Hagyományos munkahelyünkön, az imolai Ördöglyuk-barlangban karbantartó munkákat végeztünk, vízhozamot és hőmérsékletet mértünk, valamint az ácsolatok állapotát több alkalommal ellenőriztük. Ennek során megállapítottuk, hogy a víz romboló hatása következtében az ácsolatok nagyon meglazultak és a korhadási folyamat erősödött, ezért az ácsolatok kicserélése mielőbb szükséges.

Az 1967. évben Imolán, az előző évekhez hasonlóan, az Ördöglyuk-barlangnál kutatótábor létesítését tervezzük. Feladatul elsősorban az ácsolatok szükség szerinti kicserélését, megerősítését, valamint a barlang további feltárását, felmérését tűzzük ki. Év közben a Mátyáshegyi-barlang feltárási munkájában kívánunk továbbra is részt venni.

A Barlangi Mentőszolgálat keretében 1966. február 27-28-án a solymári Ördöglyuk-barlangban történt szerencsétlenséggel kapcsolatos mentési munkákban is részt vettünk.

Boda László

JELENTÉS A VÖRÖS METEOR „PETŐFI” BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1966. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Csoportunk az utóbbi két év gyakorlatához hasonlóan, ez évben is a hegy-, illetve a sziklamászás terén fejtett ki nagyobb tevékenységet.

1966. februárban egy hetes tátrai expedíción, áprilisban a Slávia VST Horolezeczki Oddiel Kassa meghívására közös vállalkozáson vettünk részt, melynek célja a kistarpataki gerinckoszorú első átmászása volt; júliusban az MTSz Hegymászó Bizottsága rendezésében részt vettünk az első magyar, a Tátra-főgerinc átmászására szervezett expedícióban; szeptemberben a BTSz Hegymászó Bizottsága felkérésére az Oszoly-tetőn sziklamászó bemutatót tartottunk.

Barlangkutató tevékenységet elsősorban engedélyezett kutatási területünkön, a Pénzpataki-víznyelőbarlangban folytattunk.

Ez év májusában három napos vállalkozáson akarunk a már korábbi leszállásaink során tett megfigyeléseinkhez további adatokat szereznünk. A tavaszi nagy vízhozam azonban a víznyelőbe való leszállást megakadályozta. Ezért a víznyelő és a Latorúti-vízfő közötti területen végeztünk megfigyeléseket. Ezek jobbra további kiegészítésre, alátámasztásra szorulnak.

November 4–7. között ismét Pénzpatakon voltunk, célunk az ún. Retyi-kürtő tetejéből elágazó és a Nagyfal kerülőjárataként szereplő Száraz-kürtők bejárása és visszacsatlakozási helyének tisztázása volt. Eddigi értesüléseink ugyanis annyiban megegyeztek, hogy ez a kürtősor nem vezet a barlangnak a végpontot jelentő szifonon túli folytatásába, azonban a becsatlakozás pontos helyének meghatározásában eltérőek voltak egymástól. Csoportunknak ez alkalommal sem sikerült megfelelő mennyiségű hágsót szerezni, így a meglévők fokozatos utánaeresztésével tudtunk csak leereszkedni. A tapasztaltak beigazolták korábbi sejtésünket: a Száraz-kürtők nem a Nagyfal alatti járatokba, hanem magába a Nagyfalba torkollnak, mégpedig a végponti szifon felé induló járattal ellentétes oldalán, mintegy fele magasságban.

Csoportunk több tagja az előző évekhez hasonlóan az idén is részt vett a Barlangi Mentőszolgálat munkájában; november 7-én éjszaka a solymári Ördöglyuk-barlangból történt mentésen; a júliusi tátrai expedíció alkalmával egy viharos éjszakán segítséget nyújtottunk egy lezuhant, törött combcsontú, több sebből vérző hegymászónak, akit a Tátrai Mentőszolgálat emberei csak a reggeli órákban vettek át és szállítottak kórházba.

Tóth Álmos

JELENTÉS A BARANYA MEGYEI IDEGENFORGALMI HIVATAL BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1966. ÉVI KUTATÓTÁBORÁRÓL

Hagyományos táborunkat 1966. augusztus 8–22. között rendeztük meg, két munkahelyen. Ellátásunkról, felszerelésünkről az Idegenforgalmi Hivatal és a Komlói Víz- és Csatornaművek gondoskodtak, amiért ezúton is köszönetünket fejezzük ki.

1. Orfűi munkahelyünkön a Vízfő-rendszerbe való bejutás volt a cél. Ezt közvetlenül nem értük el, de munkahelyünk jelenlegi állapota közeli sikert ígér. Munkahelyünk a Pécs-Abaliget közötti országút mellett van. Előző munkahelyünket, a Szárazkúti-víznyelőt feladtuk, mivel az erős elszűkülés csak nagyszabású robbantásokkal lett volna áttörhető.

Jelenleg egy időszakosan aktív víznyelőben dolgozunk. A munkát 1965 őszén kezdtük el. Kb. nyolc méter mélységig jutottunk, amikor a tél meggátolta a munka folytatását. Tavasszal újabb akadállyal találkoztunk: a víznyelőt a Közüti Igazgatóság zúzalékkövel betömte. A 8 méteres mélységet a tábor elejére értük el újra. Táborunk végére kb. 35 méterre jutottunk. Gyakran kellett ácsolatokat készíteni a törmelékanyag biztosítására. Kb. 27 m mélyen szűkület akadályozta a továbbjutást. Ennek kirobbantása után egy kb. 8 m mély aknába jutottunk, mely két terembe vezetett. A termekben cseppkőképződmények is vannak. Az időszakos vízfolyás nyomai jól felismerhetők. A továbbjutás lehetőségét egy félig kitöltött hasadék biztosítja, melynek kibontása jövő nyári földalatti táborunk feladata lesz. A feltárás következő lépése a könnyebb közlekedés előkészítése, hogy a felszerelés szállítását biztonságosabbá tehesük.

2. Másik munkahelyünk a Mánfa melletti Kőlyuk-barlang volt. Itteni munkánk Komló város vízellátásával van kapcsolatban. Csoportunk javaslatára ugyanis a Mélyvölgyben duzzasztógát létesül, melynek tárolt vize jelentősen hozzájárul a komlói nyári vízhiány enyhítéséhez. Ez a megoldás sok milliói megtakarítást eredményez, mivel a szükséges vízmennyiség másképpen csak fűrt kutakból lett volna kinyerhető. A tervezésben és a kivitelezésben is jelentős társadalmi munkával járult hozzá csoportunk a beruházás sikeréhez.

Kőlyuki munkacsoportunk az ELTE geológus hallgatóiból állt, akik nyári szünidejük egy részét töltötték itt kemény munkával. Két feladatuk volt: egyrészt a völgyzárógát alapjának kirobbantása, másrészt a Kőlyuk-barlang első két szifonjának áttörése. A gépi berendezést /kompresszor, réselők, fúrók, lőszer/ a Komlói Víz- és Csatornaművek adta.

A kőlyuki szifonok régóta akadályt jelentettek a kutatók előtt. Kétszer átúszták ugyan, de a mögötte levő részek sokáig hozzáférhetetlenek voltak. Ezek feltárását 8 robbantásunk megoldotta. Jelenleg az első szifonon /Geológus szifon/ szá-

- 28 -

raz lábbal, a másodikon /Átok-szifon/ víz alá bukás nélkül lehet átjutni. A Kőlyuk bejárható hossza így kb. 250 méter. A barlangban jelentős cseppkőképződmények vannak, a falakat pedig az orfűihez hasonló fekete mangán-kéreg borítja. Helyenként görbe cseppkövek is elfordulnak. A harmadik szifon áttörése igen nehéz feladat lesz, ezzel egyelőre nem foglalkozunk.

Berényi Üveges István

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A MISKOLCI BÁNYÁSZ SK. TERMÉSZETJÁRÓ ÉS KARSZTKUTATÓ SZAKOSZTÁLY 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A Bükk karsztjának erősen ingadozó vízkészletei egyre inkább korlátozzák Miskolc városi és ipari fejlődését. A több és olcsóbb vízszerezés érdekében ezért elsőrendű feladatként a karsztvizek jobb felhasználásának kérdését kell tekintsük. E probléma megoldása viszont alapkövetelményként veti fel karszterületeink alapos ismeretét.

Szakosztályunk megoldásra váró tervei így természetszerűleg a fenti kérdésekhez kapcsolódnak. Munkaterületeinken elsősorban az alábbi problémákat szeretnénk tisztázni:

1. A nagyobb karsztforrások vízgyűjtő-területeinek kiterjedése, vízvezető járatok térbeli helyzete, bifurkációs jelenségek, földalatti vízváltások meghatározása.
2. Nagyobb karsztos egységeken belül beszélhetünk-e egybefüggő karsztvízszintről.
3. Megoldható-e az erózióbázis feletti víztározás.
4. Mely barlangok jöhetnek számításba idegenforgalmi és gyógyászati szempontból történő hasznosítás céljaira.

Mivel e kérdéskomplexum megoldása a vízvezető barlangjáratok beható vizsgálata nélkül elképzelhetetlen, így munkánk súlyponti részét továbbra is a feltáró kutatás képezte.

Az év folyamán kutató tevékenységünket Bükkszentkeresztől DK-re, Hollóstetőn és a Kisfennsík K-i szakaszán folytattuk.

a/ Bükkszentkereszt közelében a Galuzsnya-tetői inaktív víznyelőbarlang aknarendszerének további feltárása rendkívül nehéz feladatnak bizonyult. Műszaki problémák sorát vetette fel a felső Kráter-akna oldalából nyíló, s mintegy 25 m mélységű, ferdült tengelyű akna fenekéről történő törmelék felszínre hozása. A töréspontoknál akadozó rakott bődönök kiszállítása ugyanis 9-10 fő megfeszített munkáját igényelte. Nyári táborunk befejeztével az elért mélység 51,7 m volt. Munkánkat a nagy mélység következtében egyre fokozódó nehézségek ellenére is folytatni kívánjuk, mivel feltételezésünk szerint az eltömődés vége már elérhető közelségbe került. A nyelőrendszer feltárása esetén pedig azt reméljük, hogy a vízvezető barlangjáratok

ismeretében, a völgytalpról hajtott feltáró vágat segítségével megoldható lenne Bükkszentkereszt vízellátása.

b/ A Hollóstetői-víznyelőbarlang kutatását ivóvízszerezés és az esetleges szennyvízelvezetés lehetőségeinek tisztázása céljából eszközöltük. A nyelő feltárását kutatótáborunk alatt kezdtük el. A bontási munkálatokat nehezítő, s jobbra rétegvizekből táplálkozó patakocska felfogására gátrendszert építettünk. Az összegyűjtött vizet, egy a tábor idejére tervezett sózási kísérlet céljaira is fel kívántuk használni. Ezen tervünk sajnos nem realizálódott, mivel táborunk első hete igen csapadékszegény volt, s az ezt követő rendkívül csapadékos időszak vizeinek a barlangban történő átvonulása, a rendelkezésünkre álló idő rövideje és a hosszú átfutási távolságok miatt már nem látszott biztosítottnak. A nyelő kezdeti szakaszainak bontását keretácsolatok beépítésével oldottuk meg.

Mintegy 7 m mélységben megkaptuk a szálban álló kőzetet, s innen egy vízjárat tágítását követően omladékos terembe jutottunk. Itt mintegy 15 m mélységben a víz útját már sikerült megtalálnunk. Egy hatalmas zivatar azonban oly mértékű kőzetmozgást idézett elő, hogy a további feltárásokat a biztonság érdekében csak újabb biztosító szerkezetek beépítésével, s a hóolvadást követően tudjuk folytatni.

- 29 -

c/1. A Kis-fennsíkon az általunk korábban feltárt Vénusz-cseppkőbarlang alsó szintjén, több hordalékkal feliszapolt járatszakasz kibontásával kísérleteztünk. Egyik reménykeltő sziklahasadékban vízkifolyási nyomokat észleltünk. Itt néhány tágító robbantást követően 6 m-nyire hatoltunk előre, de itt ismét szűkület-sorozat állja utunkat. A november végi csapadéklevonulást követő vízmegfigyeléseink alkalmával ezen járatból ismeretlen helyről 80-100 l/perc vízbeáramlást tapasztaltunk, mely egy ismert barlangszakasz feliszapolt szifonjában tűnt el. A víz levonulását követően elsősorban a kilépés helyén eddig meg nem kutatott szifon átbontását kíséreljük meg.

c/2. Az 1965-ös esztendőben a forrásvölgyi víztározás lehetőségeit vizsgálva, bejárásaink alkalmával a Felső-forrás fakadási szintjében, s ettől kb. 50 m-nyire ÉNy-ra árvízi túlfolyót találtunk. Ezt megbontva a szálkőzet keskeny hasadékain át hatoló vízzúgást tapasztaltunk. Ekkor úgy döntöttünk, hogy a további feltárásokat megelőzően megpróbáljuk tisztázni a túlfolyóként működő időszakos forrás és az ivóvízellátási célokra foglalt Felső-forrás esetleges összefüggését. A terület tektonikájának vizsgálatát követően azon megállapításra jutottam, hogy itt két különböző vízrendszerrel állunk szemben. A felsőforrasi vízrendszer, fakadási szintjétől a Kaszás-tebrekig a felszínen is teljes bizonyossággal végig nyomozható, ugyanez elmondható a „Túlfolyó”, s az Őz-tebrek viszonylatában is. Ez utóbbi nézetemet erősíti azon tény is, hogy a Túlfolyó kráterében, az Őz-tebrek környékén és a Vénusz-barlangban egyaránt fellelhető kvarckavics-kitöltés meglepő azonossága figyelhető meg. E jelenségek további megfigyelésekre ösztönöztek, mivel nyilvánvalóvá vált, hogy kedvező esetben a Túlfolyó-hoz tartozó barlangrendszer esetlegesen bekapcsolható lenne az ivóvízhálózatba, s így szükség esetén növelhetné a Felső-forrás erősen ingadozó vízhozamát. Csapadékos időszakban figyelve a Túlfolyó működését, megbizonyosodtam korábbi feltevéseim helyességéről, mivel a Felső-forrás a várakozásnak megfelelően minden esetben opalizált vizet produkált /a rövid távon a Kaszás-tebrek okozta zavarosodás már nem tisztulhatott le/, ezzel szemben a távolabbi vízgyűjtő területről származó Túlfolyó vize mindvégig átlátszó, s tiszta volt. A tárgyév októberében a Túlfolyó fölött, s ettől mintegy 20

m-nyire friss beszakadást találtam, amit Kosiczki József kutatásvezetővel megbontottunk, majd a szálkőzetet elérve meredek dőlésű hasadékot kaptunk. Az év végéig a felszíntől 6 m mélységnyire vízvezető járatra akadtunk, amelybe a magas vízállás miatt egyelőre nem sikerült bejutnunk. A téli időszakban a járat tágításával feltehetően elérjük a Vénusz-barlanggal összefüggő vízjáratokat.

Várszegi Sándor

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A DOROGI KADIĆ OTTOKÁR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Barlangkutató szakkörünk 1966. évi programjában a fő tevékenységet a korábbi évekhez hasonlóan a barlangkutató feltáró munka képezte. Barlangfeltáró munkánkat az Országos Természetvédelmi Hivatal által engedélyezett és jóváhagyott terv szerint az alábbi 3 területen folytattuk:

- I. Nagy-Strázsa-hegyi Strázsa-barlang,
- II. Nagy-Strázsa-hegyi Sátorkőpusztai-barlang,
- III. Kis-Strázsa-hegyi Kis Strázsa-hasadékbarlang.

Negyediknek tervezett klastromligeti Pilisnyergi-víznyelő bontására tervezett nyári kutatótáborunkat nem tudtuk létrehozni, mert a költségvetésünk késedelmes jóváhagyása miatt a résztvevők évi szabadságidejét már egybehangolni nem lehetett. A feltárási munkálatokról részletesebben az alábbiak szerint számolunk be:

I. Strázsa-barlang feltárása

Egész év folyamán vasárnapokon, illetve munkaszüneti és iskolaszüneti napokon folyamatosan, egyenletes havi beosztásban folytattuk a már 6. éve folyó feltáró munkát, amely a kutatók komoly fizikai igénybevétele miatt jelentős megerő-

- 30 -

tetést, kitartást igényelt. Az előző években feltárt kb. 50 méteres szakasz bővítését, a járat teljes kitisztítását végeztük itt, ugyanis az évezredek alatt lerakódott üledékréteg átlagos vastagsága eléri a 2,5-3 métert és a továbbjutás lehetőségét is elzárja. A legbelső terem kivételével valamennyi szakaszon sikerült már elérni a barlang eredeti méreteit. A kitermelt anyag kiszállításának megkönnyítése érdekében a járat egyenes irányú összeköttetéseit elzáró természetes kőgátakat is át kellett törni, hogy a kézi csörlős szállítócsillénk sín pályáját a lehetőségekhez mérten a legbelső teremig bevezethessük. Ezért több ízben robbantanunk kellett, amit hosszadalmas munkával lehetett csak előkészíteni. A robbantáshoz kb. 40-60 cm-es lyukakat kellett kézi erővel fúrni a szálkőbe, fűrészvel és kalapáccsal. Az óvatosan, kis töltettel lerobbantott kötőmeget a csille segítségével szállítottuk ki. A robbantások sikeresnek bizonyultak. Kb. 10 m³ követ robbantottunk és szállítottunk ki az első és középső termekből. Közben a lehetőségekhez képest folytattuk a barlang üledékanyagának kitermelését és kiszállítását is. Az év folyamán kb. 55 m³ agyagos üledéket távolítottunk el a barlang járataiból. Sín pályánkat is sikerült a legutolsó kis terem bejáratáig elvezetnünk, így a szállítás az utóbbi időben meggyorsult. Az utolsó terem bejáratának aláhajló pereme alatt, jobboldalon egy kisebb víznyelőszerű üreget fedeztünk fel a mélyítés során, amelybe

állandóan a mélybe szivárog el a felülről, a falon lecsurgó víz. A szikla aláhajló pereme miatt csak talajszint-süllyesztéssel lehet ezt a kis üreget megközelíteni, de a mostani állapotban már hozzáfoghatunk az üregnek a mélység felé való megnyitásához.

Ezen a ponton – illetve az utolsó terem kitisztításával – remélünk olyan lehetőséget találni, amely megkönnyíti a továbbjutást a barlang további, befelé hatoló járatrészébe.

További feladataink itt az üledékréteg bontása és folyamatos szállítása, a sínpálya állandó karbantartása, ami az esős időjárás miatt szintén több gondot okoz és néha a szállítást teljesen megbénítja.

Összefoglalva: 1966. évben a Strázsa-barlang feltárásánál november 13-ig 29 vasárnapon dolgoztunk, ezalatt 578 fővel 2312 munkaórát teljesítettünk és 65 m³ anyagot szállítottunk ki a barlangjáratokból.

II. Kis-Strázsa-barlang

A tervezett – talpponttól kiinduló és vízszintesen befelé haladó – táró kihajtásához szükséges műszaki tervek elkészültek, az ehhez szükséges mérési és térképezési munkákat elvégeztük, de anyagi segítség híján nem tudtuk a munkatervben megtervezett táróhajtást végrehajtani, mert jelentős műszaki és anyagi befektetésekkel járna. Ez a kis barlang mindenképpen érdemes arra, hogy feltárjuk, hiszen csodálatosan szép kristályanyaga méltán tarthat számot széles érdeklődésre és a rövid, 4-5 m-es táró segítségével idegenforgalmi értékre emelkedhetne, mert megközelítése, bejárása így kényelmessé, könnyen elérhetővé válna. Kár, hogy nincs olyan szerv Komárom megyében, amely gazdája lehetne a munkálatoknak. Igaz, hogy a megyei Idegenforgalmi Hivatal érdeklődve a barlangok után, megkereste csoportunkat. Kérésére alaposan kidolgozott tervezetet nyújtottunk be a kiépítés és karbantartáshoz szükséges minimális anyagi és műszaki támogatási igénnyel együtt. Erre azonban érdemleges választ nem kaptunk.

Fájó gondunk, hogy egyik barlangot sem tartják méltónak arra, hogy anyagi ráfordítással az őket megillető idegenforgalmi nevezetességek sorába léphessenek.

III. Sátorkőpusztai-barlang

Az év folyamán itt a járatok tisztítását, karbantartását, a kristályanyag megőrzését tűztük ki célul. Azért hangsúlyozom a megőrzést, mert bár rengeteg gipszkristály-törmelék borítja a barlang alját, amelyek között gyűjteménybe illő darabok találhatóak, mégis állandóan éber figyelemmel kell kísérni a látogatók gyűjtési szenvedélyét, már t.i. azt, hogy milyen módon hódolnak szenvedélyüknek. Sajnos sokan a falakon található, pótolhatatlanul pusztuló kristályok iránt éreznek múlhatatlan vonzódást. S a legsomorúbb, mikor kutatótársaink kezét kell lefogni, s magyarázni nekik a pótolhatatlan kárt, amit okoznak. Ezért kérjük mindig a látogatókat, érezzék át, hogy mi nem a saját „kincseinket” védjük, őrizzük, hanem mindannyiunkét, hazánkét, sőt az egész természetkedvelő és értő világ értékeit.

A karbantartási és tisztítási munkák során egy új kürtőt és üregeket tártunk fel, amelynek kristályanyaga csodálatosan gazdag tömegében, formájában és szépen színeződött, de nehezen hozzáférhető, s azért kevésbé látogatható.

A korábbi években történt erőszakos behatolások miatt szükségessé vált a falak, illetve befalazott járatok megerősítése, a falazat rendszeres javítása. Ehhez a víz szállítása a legnagyobb feladat, mivel nagy távolságról kell szállítanunk.

Az állandó karbantartás mellett páratartalom és hőmérséklet méréseket végeztünk, azonkívül a látogatók szakszerű vezetését biztosítottuk a barlangban.

- 31 -

Az év folyamán 12 alkalommal fogadtunk és vezettünk szervezett látogató csoportokat 387 fővel, azonkívül a hozzánk látogató barlangkutató sporttársak számára is lehetővé tettük a barlanggal való megismerkedést. Itt 14 munkanapon át 58 fő 612 órás munkát végzett.

Egyéb tevékenység

Az országos barlangkutató találkozón csoportunk 11 fővel vett részt Budapesten, melyen beszámoltunk az eddig végzett munkáról, és részt vettünk az ott szervezett túrákon, előadásokon.

Barlangi túrákat vezettünk Budapestre a Ferenchegyi-barlang, a Barlangtani Múzeum, a Pálvölgyi-barlang megtekintésére, Lábatlanra az ottani kőbányai barlangok és a Pisznice-barlang megtekintésére. Ezenkívül a Bükk hegység egy részét jártuk be karszthidrológiai felderítés céljából. Emellett 5 alkalommal vezettünk a tokodi bányabeli csodálatos hasadékbarrangok bejárására több érdeklődő barlangkutató csoport részvételével túrát. E túrák során jelentős ásványanyagot gyűjtöttük össze.

A szakkör tagjainak részére szakköri foglalkozásokat, összejöveteleket tartottunk 2 hetes, illetve havonkénti időközben. Ezekon a foglalkozásokon megismerkedtünk a megjelent szakirodalom alapján a tudományos érdeklődésre számot tartó szakmai közleményekkel, főleg kezdő tagjainkat megismertettük a szükséges geológiai, kémiai, ásványtani és térképészeti fogalmakkal és ismeretekkel, a régebbi tudományos folyóiratok szakmai cikkeivel és ezek alapján mintegy továbbképzésszerűen bővítettük ismereteinket.

A rendszeres és szívós munka ellenére az év folyamán jelentősebb eredményt elérni nem sikerült – a Sátorkői-barlang középszinti, képződményekben gazdag, de kisebb új járatát kivéve –. Az eredménytelenség azonban csüggedésre nem szolgáltat okot, tovább folytatjuk a feltárást, amelynek legnagyobb részét már magunk mögött tudjuk és bízunk abban, hogy az eredmény előbb-utóbb megszületik és sikerülni fog a Strázsa-barlang folytatását a mélység felé feltárni és a második Sátorkő-pusztai-barlanghoz hasonló komoly természettudományi értékű barlangot felfedezni és ezzel hazánkat gazdagítani.

Benedek Anikó

JELENTÉS A MISKOLCI BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A csoport év elején, mint az MHT Karszt- és Karsztvízkutató Szakosztálya a május 18-20-i ankét előkészítését végezte mind gyakorlati, mind elméleti téren: a szükséges dokumentációkat, adatgyűjtéseket, térképeket, fényképezési stb. munkákat.

Az anketon előadások sorozatában számoltunk be csoportunk sokéves bükki karsztkutató munkásságának eddigi eredményeiről. Az igen sikeres anketon Társulatunk vezetői és a szakterület más tekintélyes képviselői is nagy számban részt vettek.

Június 29-én csoportunk megszűnt az MHT szakosztálya lenni.

A nyár folyamán a Létrási-vizesbarlang további feldolgozását és dokumentációjának kiegészítését végeztük a Palás-ág feltárt munkáival párhuzamosan.

A szokásos évi nyári tábort az idén is megrendeztük magánköltésen, összesen kétheti időtartammal úgy, hogy a szakosztály tagsága fél-fél részben 1-1 hetet töltött kint. /A fizetett és fizetés nélküli szabadságok többre nem futották./ A tábor ideje alatt a Kismogyorós további feltárását és dokumentálását, valamint az Éléskamrai /Speizi/ II. töbör megbontását végeztük a Létrási-vizesbarlang munkálataival együtt.

A Kismogyorós feltárási munkái rendkívül nehéz körülmények /levegőhiány, deponálási nehézségek/ között folytak, s így csak 8 m előrehaladást eredményeztek.

Az Éléskamrai /Speizi/ II. tebrét 6,5 m mélységig 1x1 m-es függőleges aknaszelvénnel megbontottuk.

Az őszi és téli időszakban a kutatómunka üteme lényegesen csökkent, melyet főleg az anyagi bázis teljes hiánya okozott /pl. egy hónapig nem tudtunk karbidot venni/. Ennek ellenére a Szárdóka oldali Cubákos-barlang útbiztosító munkáit végeztük, melyeket a XII. 25. – I. 1. között tartandó téli tábor ideje alatt akarunk befejezni. /A továbbjutást ugyanis egy nagy omlás akadályozza, melynek ácsolatok nélküli megbontása életveszélyes./

- 32 -

Elkészítettük az Északmagyarországi Barlangi Mentőszolgálat megalakulási anketójának teljes anyagát /biztonsági szabályzattal együtt/. Az anketót azonban – ugyancsak anyagi okok miatt – megrendezni és anyagát előzetesen kiadni nem állt módunkban.

Gyurkó Péter

JELENTÉS A MAGYAR HIDROLÓGIAI TÁRSASÁG BORSODI CSOPORTJA KARSZT- ÉS KARSZTVÍZKUTATÓ SZAKOSZTÁLYA 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk az előző évekhez hasonlóan barlangkutató tevékenységét a Bükkben, a Létrástetőn végezte. Három barlang feltárását folytattuk tovább.

1. Létrástetői-cseppkőbarlang /Szepessy-zsomboly/

Munkánk célja kettős volt. Egyrészt a lejárást megkönnyíteni /bővítés/, másrészt a K-i ágban a továbbjutást megkísérelni. Továbbjutási kísérletünk a vizes szifon megkerülésével nem sikerült, mivel azok a járatok, melyeket erre a célra kiszemeltünk, pár méter után elszűkültek, vagy megszűntek.

2. Létrási-vizesbarlang

Célunk olyan járat feltárása volt, amely szifonok kiiktatását lehetővé tette volna, mivel azok az elmúlt évben állandóan vízzel teltek voltak és a barlangnak ez a része nagyon szűk. Ezt kétféle módon próbáltuk megoldani:

a/ A Rom-terem felett függőleges aknát hajtani a külszínről. Ennek a gyors bemérés szerint már lyukadnia kellett volna, sőt 2 m-rel az akna mélyebb, mint a bemért Rom-terem felső része /mennyezete/. Ezért ezt abbahagytuk. Úgy véljük, hogy méréseink nem voltak megfelelő pontosságúak.

b/ Magasabb szinten megkerülő járatot keresünk. Így tártuk fel a barlangnak egy felső járatát /emeletét/. Ez az ún. Palás-ág /240 m hosszú/. Végét törmelék zárja el. Továbbhajtása szükséges.

3. Szárdokai-barlang

A lejárati rész omladékos lévén, megerősítésén /biztosításán/ dolgoztunk.

Dr. Juhász András

A DVTK. HERMAN OTTÓ BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1966. ÉVI JELENTÉSE

Kutató munkáinkat már február hónapban megkezdtük a lillafüredi Zsivány-barlang átvizsgálásával, majd a Dorongósi-, Ilonakúti- és Kőlyuk barlangokban dolgoztunk. Az István-lápai-barlanggal az enyhe téli és tavaszi időjárás miatt csak később tudtunk foglalkozni, mert alsóbb járatait elöntötte az átvonuló víz.

Az István-lápai-barlangban az áradmányvizek levonulása után és nyári egyhetes kutatótáborunk során felmérést végeztünk és újabb feltárásokon dolgoztunk. Felkérésünkre feltáró és felmérő munkáinkban rendszeresen részt vettek a Bp. Vörös Meteor barlangkutatói Simsa Péter vezetésével.

A barlang eddig feltárt szakaszainak mélysége kb. 240 m, felmért hossza 1787 m. Alsó szintje az év nagy részében víz alatt áll. Felsőbb, tágas, közel vízszintes járata, mely a bejárat alatt 220 m mélységben van, nagyjából megfelel az István-barlang szintjének. Ez a tágas, csarnok jellegű folyosó kényelmesen járható, magassága néhol a 30-40 m-t is eléri és hasonló

mértékben ki is szélesedik, végül azonban elszűkül, szifonokat alkot, amelyek csapadékos időben megtelnek vízzel és elzárják a továbbjutást. A tágas folyosóban Ny-K irányban kis vízfolyás húzódik, amely egy nagyobb aknán át az alsó rendszerbe jut le.

Eredményt értünk el kutatásaink során a Bükk másik nagy barlangjában: Dorongóson is. 25 m mélységben újabb aknába jutottunk, melyben feltevésünk szerint könnyebb lesz a továbbjutás. Munkánkat hágcsók és kötelek hiánya akadályozza. Ugyanez a helyzet másik munkahelyünkön a diósgyőri Várhegyi-barlangban is. Egy hétig együtt táboroztunk a nyár

folyamán a bányász barlangkutatókkal, azalatt megbontottuk a Róka-farmi-víznyelőt, amely igen szép eredménnyel biztat bennünket. Ilona-kúton ez évben viszonylag kevesebb munkát tudtunk végezni.

Augusztus hónapban három napig szovjet barlangkutatókat láttunk vendégül az ország legmélyebb barlangjában.

Az év folyamán kutatási területünk barlangjaiba 43 kutató munkatúrát vezettünk. Kutatásainkra összesen 3010 munkaórát fordítottunk, melyből 2581 óra esik föld alatti munkákra és 429 óra a felszíniekre.

Gyenge Lajos

A SZÉKESFEHÉRVÁRI ALBA REGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1966. ÉVI JELENTÉSE

/Az Alba Regia Barlangkutató csoport 60 oldalas, számos melléklettel kiegészített, igen tartalmas, sok elméleti kérdést is tartalmazó jelentést küldött be. Helyszűke miatt itt csak ennek kivonatát közöljük, hogy tagságunk tudomást szerezzen munkájuk főbb irányairól. Szerk./

1966. évi munkánk fő vonalait és az év során felmerült problémákat a következőkben foglalhatjuk össze:

Hidromorfológia

Csoportunk a Tési-fennsíkon végzett barlangfeltáró munkája során számos hidrológiai problémát vizsgál. Ezek végeredményben egy célt szolgálnak s ez a fennsíkra hulló csapadék útjának tanulmányozása a karsztos kőzet belsejében.

A megfigyelések így két nagy csoportra oszthatók:

- I. A fennsíkon található víznyelők aktivitás vizsgálata,
- II. A fennsík-peremi karsztforrások megfigyelése.

Az elmúlt évek során közzétett tanulmányokból, előadásokból ismeretes, hogy a fennsík jelenleg már erősen akkumulált fedett karsztnak tekinthető. Jelenleg már alig, vagy egyáltalán nem ismerhető fel, hogy egyes lösszel akkumulált nyelőről, vagy esetleg dolináról van-e szó? /Így a továbbiakban az objektumok megnevezésére az általános negatív terepidom kifejezést alkalmazzuk./

Jelenleg mintegy hetven negatív terepidomot tartunk nyilván. Közülük 9 darab nem tartozhat a figyelt források rendszerébe, egy csoportról pedig hiányosak voltak a megfigyelések, így 44 objektum az, amit a továbbiakban vizsgálunk. Ezek közül 11-nél kísérleteztünk feltáró kutatással. Eddigi munkánkban az itt szerzett tapasztalatok révén próbáltunk következtetni arra, hogy melyek azok, amelyek valamikor nyelőként működtek, ill. milyen mértékű akkumulációra számíthatunk. Nagy számú objektum áttekintése, adataik összehasonlítása problémát okozott. Ennek áthidalására statisztikus értékelő módszert dolgoztunk ki.

Kataszter

Csoportunk az év folyamán is tovább folytatta a már évekkal ezelőtt megkezdett kataszterezési munkát. Ennek keretében elvégeztük az országos Kék út, Siskaút–Tés közötti szakaszán lévő két sziklaüreg, valamint a bodajki Gaja-szurdok barlangjának új, pontosabb mérését, és a Római fürdő feletti barlang felmérését. E térképezési munkákon kívül év közben folyamatosan figyelemmel kísértük a fennsík karsztobjektumainak változását is – különös tekintettel az esetleges balesetveszély mentes munkahelyek kijelölésére. Csoportunk néhány tagja a budai Mátyás-hegyi-barlangban végzett keresztshelvényezési kísérleteket az általunk készített fotoprofilográffal. Ugyancsak a kataszteri munkabizottság érdeme a barlangkutató tanfolyam kartográfiai tematikájának összeállítása is.

- 34 -

Fennsík-peremi források megfigyelése

A fennsík lábánál, a Dobos-hegy lejtőjén fakadó források szórványos megfigyelését 1962-ben kezdtük. Rendszeres méréssorozatot az MHT Középdunántúli Csoportja és a Középdunántúli Vízügyi Igazgatóság hathatós támogatása mellett az 1965-ös évtől kezdődően végzünk. Ennek keretében a tavaly megkezdett 4 forrás figyelését folytattuk.

Az év során felvett mérési adatokat táblázatok tartalmazzák. Ezen adatok önmagukban is értékesek, mert a múlt évvel együtt két év folyamatos adatsort szolgáltatják. Barlangtani szempontból az elkövetkezendő években már néhány speciális jellegű megfigyelésre van szükség.

A forrásméréssel kapcsolatos egyéb problémák

Ami az évközi méréseket illeti, az idén szintén bőven akadt problémánk. E problémák zöme most is az emberi vandalizmus folytán keletkezett. A fennsík peremi karsztforrásoknál elhelyezett vízmérő műtárgyak rongálása ma már „divat”, s ellene mit sem ér a védelmi törvény, hisz képtelenség tetten érni azokat, akik ellen a törvényt hozták. Sajnos az év folyamán igen sok mérést kellett kihagyni a megrongált, vagy egyszerűen ellopott bukók miatt.

Egyéb hidrológiai mérések

Az év folyamán nem rendszeresen, de időnként csak összehasonlítási alapul végeztünk néhány részmerést is. Ez adatoknak jelenleg bár nincs különösebb jelentősége, de esetleg a későbbiek folyamán, ha a rendszeres mérés szükségessé válik, jó összehasonlítási alapul fognak szolgálni.

Oldott oxigén mérése

Szpeleokarszthidrológiai szempontból lényeges a forrásoknál megjelenő karsztvíz oldott oxigén tartalmának mérése.

Az oldott oxigén mennyiségi meghatározása kémiai úton megoldható, azonban a helyszíni vizsgálat körülményeihez képest bonyolult és kevésbé gyakorlott mérőszemélyzet esetén igen nagy mérési hibák is előfordulhatnak. Esetünkben, mivel a források végigjárása még a kutatóállomástól is kb. 18 km gyaloglást jelent, és a mérésekhez szükséges egyéb műszereket

/hőmérő, konduktométer/ is cipelni kell, igen nagy problémát okozna még egy hordozható vegyi labor szállítása is a gyakran felázott síkos, sáros terepen. Ezek a problémák készítették bennünket arra, hogy egyszerűbb elektrokémiai úton kíséreljük meg a források oldott oxigén tartalmának meghatározását.

A műszer működése, a karsztvízben mint elektrolitban lévő oldott oxigén depolarizációs hatásán alapul. Ha ugyanis két különböző elektródpotenciálú fémeket elektrolitba mártunk és mérjük az így kapott galvánelem által terelt áramot, az közvetlenül az oldott oxigén mennyiségével lesz arányos. A mérést az elektrolit hőmérséklete és áramlási sebessége nagymértékben befolyásolja. Ezért ezek méréséről, vagy állandó értéken tartásáról gondoskodni kell.

Reméljük, hogy a következő évben már ez a műszer is hasznos segítőtársunk lesz a Tési-fennsík karsztvízrendszere további felderítésének munkájában.

Rádióaktív sugárásmérő

Az év folyamán értesültünk arról, hogy a Vass Béla vezette pécsi barlangosok sikeres vízjelzést hajtottak végre rövid felezési idejű mesterséges rádióaktív izotóppal. Ez adta az ötletet, hogy a későbbiek során esetleg mi is megkíséreljük az izotópos vízjelzést. E munka előkészítéseként szerkesztettük meg első Geiger-Müller sugárásmérőnkét. A műszer felhasználásával kapcsolatban – bár ilyen irányú kísérleteket még nem végeztünk – még egy érdekes terület kínálkozik. Tudvalévő, hogy az üledékes kőzetek /dolomit, mészkő/ gyakran a háttérzajból kiemelkedő rádióaktív sugárzást mutatnak. Mivel elképzelhető, hogy az egyes rétegsorok rádióaktivitása nem azonos, így erősen lepusztult, – fedett karszt esetén geomorfológiailag látszólag „passzív” területen is az esetleges felszínalatti vetők, akkumulált litoklázisok kimutathatók, – vagy éppen a lösztakaró vastagságának változására kaphatunk némi felvilágosítást. A műszer megszerkesztésénél a kis méret, kis súly, könnyű kezelhetőségen kívül éppen a kis sugárzási szintek miatt a mechanikai, – de főként az elektromos stabilitás megvalósítása volt a legfőbb szempont.

Végül megemlítyük, hogy a készülék áramellátását 3 db 1,5 V-os 2R10 típusjelű, egyébként 3 V-os kis bottelepből kiemelt és sorba kapcsolt cella végzi. A telepek kis méretük ellenére a készüléktérfogatnak mintegy 1/3-át foglalják el, a 126x77x40 mm-es dobozban.

A készülék súlya a teleppel, – fejhallgató nélkül: 298 g. A szabadban mért háttérzaj 9,2 beütés/perc, 10 perces átlag alapján.

Konduktométer

Az 1966-os év megadta végre a lehetőségét annak, hogy a már rég raktáron tartott konduktométerünket a rendszeres forrásmérések céljára igénybe vegyük. Az elmúlt években ugyanis csak alkalmankénti méréseket tudtunk végezni elektróda hiánya miatt. Az év folyamán kölcsönbe kapott Pt harangelektroda segítségével aztán bővült a rendszeresen mért forrásparaméterek száma. Mindenekelőtt az elektróda kímélése céljából a konduktométert ki kellett egészíteni egy rugós-elektroda tartóval, amely biztosítja az elektróda szállítás közbeni védelmét, könnyű kiemelhetőségét.

Mivel a forrásmérésekhez jelenleg már egy hátizsáknyi „szerelést” kell cipelni, felmerült a gondolata egy olyan műszer megszerkesztésének, amellyel egymást követően több különböző mérés is elvégezhető. Így született meg, bár még nem készült el teljesen az új konduktométerünk, amellyel a következő mérések végezhetőek:

1. vezetőképesség mérés
2. hőmérséklet mérés
3. páratartalom mérés.

Ezenkívül alkalmas egyvonalas kétirányú távbeszélő összekötés létesítésére – akusztikus üregkutatókénti felhasználásra –, hanggenerátorként, nagy érzékenységű váltóáramú indikátorként, konduktometriás titráláshoz stb. A műszerrel a hídmérések mind egyen-, mind váltóárammal elvégezhetőek.

Kutatóállomás

1966 tavaszán több éves próbálkozás után sikerült a tési tanácstól egy kutató állomás létesítésére alkalmas helyet szerezni Csösz-pusztán.

Az erdősz beköltözött Tésre, így a lakás üresen maradt. A ház a falu északi végén a volt szeszfőzde és a szápári út mellett helyezkedik el. A ház rendbehozatala rengeteg energiát emésztett fel, mivel nagyon rossz állapotban volt amikor megkaptuk. A részünkre átadott helységek tele voltak rohadt körtével, törött üvegekkel és a költözködés egyéb maradványaival. A falakról a mész több helyen pergett, és az ablakokban lévő üveg is töredezett és hiányos volt. Csak a takarítás több teljes napot vett igénybe és csak ez után került sor az ideiglenes berendezésre.

A falak olyan rossz állapotban voltak, hogy először le kellett vakarni, és csak azután kerülhetett sor a meszelésre. Közben a padlást is rendbe tettük, amelyet jelenleg raktárként és hálólhelyül használunk.

A földszinti helyiségekben helyeztük el a fontosabb felszerelési tárgyakat /konyhafelszerelés, műszerek, vegyszerek, stb./. Korszerűsítettük a világítást is fénycsővesre, mivel az izzólámpával való világítás az esti finomabb munkákhoz /vegyelemzés stb./ nem volt elegendő és a padlás elektromos világítását is megoldottuk, ami az esetleges tűzveszélyt megszüntette, amelyet a karbid és egyéb lámpák okoztak.

Kutatóállomásunk felszerelése még elég hiányos, de megvan a lehetőség a továbbfejlesztésre. Szeretnénk minél előbb a kutatáshoz szükséges fontos kellékekkel ellátni, ami eredményesebbé tenné kutatómunkánkat, elméleti és gyakorlati szempontból is. Az eredményesebb kutatómunka mellett nem szabad szem előtt téveszteni, hogy a jelen körülmények között kényelmesebben és egészségesebb körülmények között tudunk dolgozni. Mivel a kutatótáborok kivételével munkát jóformán kizárólag vasárnap tudunk végezni, ezért jelentős az, hogy már szombaton délután ki tudunk menni a fennsíkra, nem kell vasárnap hajnalban kelni és késő este fáradtan lefeküdni.

Feltáró kutatás

Az 1966-os évben a gyakorlati feltáró munkára kevesebb időt fordítottunk. Az év folyamán két kutatótábort szerveztünk. Ez idő alatt régi munkahelyeinken dolgoztunk és néhány újabb karsztobjektumot bontottunk meg, a fennsík szélén a tektonikus preformáltság vizsgálata céljából. Első kutatótáborunkat a tavaszi iskolai szünetben rendeztük, egy hetes időtartammal.

- 36 -

Először a II. számú zomboly bontását folytattuk. A zomboly aljában levő kutatóakna veszélyessé vált, ezért a terem alját teljes szélességben kezdtük bontani. Tervünk az volt, hogy a tábor végéig elérjük a teremben előző évben mélyített kutatóakna alját. Ezt azonban nem sikerült megvalósítani, mivel egy újabb omlás annyira veszélyessé tette a további munkát, hogy úgy határoztunk, egyelőre biztonságosabb munkahelyet keresünk. Megvizsgálva a múlt évben omlás miatt feladott munkahelyeinket, hamarosan beláttuk, hogy fel kell adnunk a reményt, mivel olyan ácsolatot, amely tökéletes biztonságot nyújt és a munkát sem akadályozza, nem tudunk készíteni.

A tábor ideje alatt folyamatos hidrológiai méréseket is végeztünk, valamint folytattuk a kutatóállomás rendezését.

Második kutatótáborunkat augusztus 5. és 22.-e között rendeztük. Ez idő alatt több karsztobjektumot bontottunk meg és mint említettük, e bontások fő célja a fennsík-perem tektonikus preformáltságának vizsgálata volt. E munka érdekében az I-29, I-43, I-64 és I-65-ös objektumokban végeztünk bontást.

Turisztika

A barlangkutatás mellett a természetjárást is kedvelik tagtársaink. Iskolánk szervezett természetjáróinak létszáma jelenleg 100-120 fő között mozog. Turistáink és barlangkutatóink tudásának gyarapítása céljából az év folyamán túravezetői tanfolyamot indítottunk, amelynek végén a résztvevők túravezetői, illetve barlangi túravezetői vizsgát tettek. Az április 25-i vizsgán 14-en szereztek túravezetői és 9-en barlangi túravezetői minősítést.

- 37 -

SZAKBIZOTTSÁGAINK MUNKÁJÁRÓL

JELENTÉS A SZPELEOKARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A Szakbizottság tevékenysége főleg egyéni, vagy kisebb csoportok munkájából tevődik össze. Az év folyamán végzett munkák, amelyek a Bizottság témakörébe illeszkednek, a következők:

I. M. Buczko Emmi disszertációja, amelyben a szerző összefoglalja a szpeleokartográfia és szpeleometria terén megoldandó feladatokat.

A szpeleokartográfia tárgyalt fejezetei:

- a/ A barlangtérképek méretarányának eldöntése, egységesítése.
- b/ Egységes barlang-térképjelkulcs létrehozása és elfogadtatása – különös tekintettel az előforduló hazai /sok esetben/ speciális barlangtípusokra és a méretarányra.
- c/ A tematikus barlangtérképek tartalmának és jelkulcsának összeállítása az egyes szakterületek szerint.
- d/ A térképen ábrázolandó adatok megfelelő kartografálása, a jelnagyság, vonalvastagság, szín stb. meghatározása.
- e/ Egyéb szpeleokartográfiai problémák.

A szpeleometria tárgyalt fejezetei:

- a/ A barlang felmérésnél használatos módszerek és a mérésekhez szükséges műszerek összegyűjtése.
- b/ A barlangmérés tan meglévő módszereinek kiértékelése, esetleges továbbfejlesztése, s ennek a különböző kutatócsoportokkal való közlése.
- c/ A barlangra vonatkozó – felméréstől független – speciális adatok meghatározása, amelyeket a térképezési anyag feldolgozásakor mellékelni kell, hogy a térképek pontosságát fokozzuk, s lehetővé tegyük tudományos kiértékelésüket, egymással való összehasonlításukat.

II. Az FTC Barlangkutató Csoportjának térképezéssel kapcsolatos munkái. A csoport munkáját vezette és összefoglalta: Horváth János tagtárs. A végzett munkák a következők:

- a/ A Szemlőhegyi-barlang 1:400 méretarányú térképe. Tartalma: alaprajz, összes járat hosszmeteszete, 52 db járatszelveány, 7 db teljes keresztmetset.
- b/ A Szemlőhegyi-barlang kalauzszerű, részletes leírása.
- c/ A Szemlőhegyi-barlang kiépítési lehetőségének leírása, közelítő költségvetés és tervrajzok elkészítése. /Az ezzel kapcsolatos munkarészeket a csoport vezetője dr. Kessler Hubertnek adta át. /
- d/ A Sűrűhegyi Ördöglik-barlang felvételi térképéről 1:200 méretarányú kicsinyítés készítése.
- e/ A Nagy-Pénzlik-barlang térképének sokszorosításra való előkészítése.
- f/ A Szentgáli-barlang részletes felmérése.
- g/ 1:200 méretarányú térképének elkészítése.
- h/ A Szemlőhegyi-barlang nyomdai klisékészítésre alkalmas térképének megrajzolása.

III. Barlang-térképjelkulcs tervezet összeállítása. Munkát végezte: a Szakbizottság.

- 38 -

IV. A Ferenc-hegyi-barlang bejárata és környezetének topográfiai felmérése, térképének elkészítése.

Munkát végezte: Pénzügyőr S. E. Természetjáró és Barlangkutató Szakosztálya az MKBT Szpeleokartográfiai Szakbizottságának segítségével.

Varga Magdolna

JELENTÉS A KARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az 1966. II. hó 27.-i vezetőségválasztó közgyűlés után az újrászervezett Kartográfiai Szakbizottság III. hó 29.-én tartotta első összejövetelét. Ezen az első összejövetelen 9

kutatócsoportot képviselve 12 fő jelentkezett és 14 pontban foglalt munkatervjavaslatot vitatott meg.

Az összejövetelről a Társulatnak jelentést adtunk le.

A munkatervből az 1966. év folyamán gyakorlatilag két feladat megvalósítását kezdtük el.

Ezek:

1. Barlangok térképezettségének felmérése és nyilvántartása.
2. Felmérési és rajzolósi módok egységesítése. A legjobb gyakorlati módszerek ismertetése.

A Kartográfiai Szakbizottság összejöveteleiről a kutatócsoportokat körlevélben értesítette. A felmért barlangok nyilvántartásához, a szakbizottság munkájába bekapcsolódott csoportoknak, képviselőik útján, a vidéki csoportoknak postán gyűjtőíveket küldött ki.

Ez a módszer elképzelésünket sajnos nem váltotta be.

Az év folyamán a szakbizottság 6 összejövetelén 17 kutató jelent meg a budapesti Pénzügyőr SE, Vörös Meteor, BKI Denevér, Óbudai Kinizsi, VTSK Fővárosi Tanács, Toldy F. Gimnázium, XIII. ker. ÉPFU, az FTC és a Székesfehérvári Alba Regia kutatócsoport képviselőiben. A vidéki csoportok, az Alba Regia kivételével, felhívásunkra nem válaszoltak. Későbbi üléseinken a budapestiek közül is mind kevesebben jelentek meg, így elvégzett értékes munkát nem jelenthetünk.

A szakbizottsággal kapcsolatot tartó kutatócsoportok a térképezésben a háromsíkú felmérési módot elfogadták és vállalták, hogy jövő barlangfelméréseiket a közösen kialakított szempontok, tehát részletes felmérés és rajz, helyszínrajz, egész méretarányok stb. szerint fogják végezni. A Társulatnak az FTC csoport több ilyen módszerrel készült kisebb barlangtérképet adott le.

A barlangok térképezettségéről, tehát a méretadatok, a felmérés eszközei és a rajzolás módjáról egyszerű áttekintést nyújtó összesítőívek kitöltése a csoportoknál folyamatban van. Az Alba Regia, a Toldy F. Gimnázium barlangkutató csoportja és saját felméréseiből jelentős mennyiséggel is dr. Bertalan Károly mutatott példát ennek a feladatnak elvégzésében.

A Szpeleokartográfiai Szakbizottság felkéri a Társulat Vezetőségét, hogy a barlangkutatókat segítő lehetőségeinek, munkájának ismertetésével a Társulat kiadványaiban legyen segítségére és így az 1967. évben eredményekről számolhassunk be.

Horváth János

A KATASZTERÜGYI SZAKBIZOTTSÁG 1966. ÉVI JELENTÉSE

A Szakbizottság 1966-ban vezette be azt a módszert, hogy a csak hiányosan ismert barlangok rendelkezésre álló adatait a véglegesnek szánt „szpeleográfiai terepjelentés” űrlapjaira vezette rá, mellékelte hozzá az esetleges régebbi felvételeket, vagy azok másolatát, valamint irodalmi kivonatokat és az így előkészített anyag helyszíni ellenőrzésére és kiegészítésére a kataszterezési munkában eddig is kitűnt, gyakorlattal rendelkező munkatársakat kért fel. Az elképzelés beváltotta a hozzá fű-

zött reményeket, amennyiben gyűjteményünk legértékesebb és külsőleg is nagyon mutatós darabjai jöttek így létre, ami természetesen kivitelezőjük /Bártfai Pál és Horváth János/ érdeme. A dudari Magoshegy kisebb üregeinek, a csákvári Esterházy-barlangnak, valamint a körülötte fekvő jelentéktelenebb üregeknek ilyen módon elkészített terepnaplói méltán mintául szolgálhatnak a további munkához.

Ennek az egyéninek nevezhető teljesítménynek követője kellene, hogy legyen a csoportok munkája. Közülük azonban egyedül Mikus Gyula és tanítványai /Pálvölgyi Gábor, Káplán Tibor/ alkottak említésre méltót dicséretes buzgalommal. A Vörös Meteor barlangkutató csoportból egy fő /Brandl Vilmos/ küldött be terepjelentést egy kevésbé ismert budai barlangról. Az Alba Regia csoport jelentései pár nappal év zárta után érkeztek be, így ezek az 1967. évi jelentésben kerülnek méltatásra. A többi csoport – sajnos – nem vett részt a negyedik évében járó vállalkozásban, így a kimagasló eredmények mellett is a mozgalom elsorvadásának jelei mutatkoznak.

A stagnálásból való kibontakozás útja lenne az, ha sikerülne megoldanunk a legnagyobb áldozatokkal vállaló, térképezést és fényképezést is végző munkatársaknak – ha nem is a díjazását – legalább az anyagi kártalanítását. Ilyen nagy lemondást igénylő munkát már nem lehet ingyen – sőt ráfizetéssel – kívánni.

Dr. Bertalan Károly

JELENTÉS A FÖLDTANI SZAKBIZOTTSÁG 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A szakbizottság célkitűzése a barlangok földtani és tektonikai vizsgálata volt. Ennek során kihasználva a barlangok természetes feltárása révén nyújtott lehetőséget, igyekeztünk kiegészíteni az adott hegység rétegsorának és szerkezetének ismeretét. Ez az ismeretanyag ugyanakkor fontos adatokat nyújt a barlang genetikájához is.

A Baradla- és Béke-barlangokban 1965. évben felvett adatokat kiegészítettük és értékeltük. A két barlang földtani és tektonikai vizsgálatának és összehasonlításának eredményét a Karszt és Barlang c. folyóiratban jelentettük meg.

Megkezdtük a Mátyáshegyi-barlang közettani és tektonikai adatainak begyűjtését.

A szakbizottság foglalkozott a vulkáni kőzetekben keletkezett barlangokkal is. E hazánkban kevésbé ismert barlangtípust rendszerbe foglaltuk, s a külföldi és hazai előfordulások tanulmányozásával igyekeztünk a magmás földtani folyamatokba beilleszteni őket. A vizsgálatokról szóló cikk a Társulat Évkönyvében jelenik meg.

A jövő évben hasonló célkitűzésekkel kívánjuk a munkát folytatni. A földtan iránt érdeklődő, de nem geológus képesítésű tagjaink bevonása érdekében gyakorlati jellegű továbbképző tanfolyamot tervezünk.

Szentes György

JELENTÉS A MÚZEUM-BIZOTTSÁG 1966. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A Múzeum Bizottság a Barlangtani Múzeum és a Várbarlang idegenforgalmának fejlesztését tartotta feladatának az 1966-os évben. Egyéb anyagi támogatás hiányában a fő hangsúly az idegenforgalom fejlesztésén volt.

Az idegenforgalom fejlesztésére 1965. szeptember 16-án kelt, a PVBP és az MKBT között létrejött megállapodás nyújtott lehetőséget. A „Megállapodás” engedélyezi az I. ker. Úri u. 9. sz. alól megközelíthető barlangrész idegenforgalmi és tudományos felhasználását. Az engedély visszavonásig van érvényben.

A látogatottság mértékére nézve próbaévet tartottunk. Az első öt hónapban csak a hónap első vasárnapján tartottunk nyitva. Ebben az időszakban a látogatás ingyenes volt. A látogatók létszáma a következőképpen alakult:

1965. nov. 100
dec. 300

- 40 -

1966. jan. 2200
febr. 1500
márc. 900

Az első öt hónap tapasztalatai alapján belépődíjat léptettünk életbe.

A látogatásért elért árbevétel – mint szórakoztató jellegű vállalkozás – a 165/1963/p.k.38/PM. sz. Ut. 130630 sorszámmal előírt 0/nulla/% adókulcs alá esik. A belépődíjat a PVBP-vel és a Társulattal való egyetértésben 4-Ft-ban állapítottuk meg. Kezdetben volt 3-Ft-os csoportos jegy is, de ezt később elhagytuk. A 4-Ft-os belépőjegy gyakorlatilag bevált, néhány esettől eltekintve senki sem sokallta /Aggtelek 12-Ft, Pálvölgy 8-Ft., Várpalota 6-Ft/. Előre bejelentett iskolás csoportnál, tanári vezetéssel ketten mehetnek be egy jeggyel.

A vezetők nagy része a Szabó József Geológiai Technikum tanulóiból kerül ki. Három felnőtt, két egyetemi hallgató egészíti ki a csoportot. Egy vezető az Ybl Miklós Építőipari Technikum tanulója. A vezetők egy része társulati tag, de a többiek is szeretnének belépni a társulati tagok sorába.

A látogatók létszáma a belépődíj életbelépése után így alakult:

<i>hónap</i>	<i>látogatók száma</i>	<i>látogatási napok száma</i>	<i>egy látogatási napra eső látogatók száma</i>
<i>ápr.</i>	489	2	244
<i>máj.</i>	1236	5	249
<i>jún.</i>	919	4	230
<i>júl.</i>	1708	5	342
<i>aug.</i>	1854	4	464
<i>szept.</i>	1821	4	455
<i>okt.</i>	2047	4	512

<i>nov.</i>	1123	4	281
<i>dec.</i>	520	3	173

A legtöbb látogató 1966. augusztus 21-én volt /633/, a legkevesebb dec. 18-án /70/. A kezdeti ingyenes vezetéssel együtt 16717 látogatója volt a Várbarlangnak.

A látogatók általános véleménye az volt, hogy a barlang többi részét is szeretnék látni. A látogatókkal semmiféle baj nem volt, csoporttól nem szakadtak el, a barlangban mindig fegyelmezetten viselkedtek.

Sok látogató a Várban elhelyezett plakátok felhívását olvasva jött, de sokan hallottak róla, vagy újságban olvasták, ezért jöttek el a barlangot megtekinteni. Az újságban elhelyezett hirdetésekről az I. ker. Hazafias Népfront Bizottság gondoskodott.

A téli időszak beálltával a pénztár is a föld alá került. Így nagy reklámot veszítettünk el, mert nyáron és ősszel az utcán gyülekezett a csoport. Az utcán várakozók sok látogatót vonzottak a barlangba. A téli időszakban viszont sem a pénztárostól, sem a látogatóktól nem lehet megkívánni az utcán való várakozást, így a csoportok letről indulnak.

A téli időszakban a látogatottság a vári idegenforgalommal együtt jelentősen lecsökkent.

A külföldi látogatókra való tekintettel a vezetés magyar, német, angol, lengyel és szlovák nyelven folyik.

A belépődíjakból befolyt összeg felhasználása a következő három részre oszlik:

I. Csekken befizetve a Társulat számlájára, mint a PVBP átfutó tétele: 28066 Ft.

II. Vezetők jutalmazása: 14550 Ft.

III. Egyéb közvetlen kiadások /szerszámok, üvegek, festékek, kötelek, cement, homok stb./: 2647,42 Ft.

Az I. pont alatt említett összegből fizettük ki a villanyszerelés és a villanyfogyasztás költségét. Az összegeket az MKBT utalta át a PVBP hozzájárulásával. A két összeg a befizetett összeg fele, mintegy 14000 Ft.

A Bizottság munkájának másik része a Múzeum berendezése volt.

A régi Múzeumból megmentett anyagokat, amelyek kiállíthatók voltak, kiállítottuk. Képeket, keresztmetszeteket, szelvényeket mutatunk be a Várbarlangról és más magyar barlangokról. A saját készletet a Nemzeti Múzeumtól kapott mamut és gyapjas-orrszarvú csontokkal egészítettük ki. A régi készlet a többszöri kényszerű költöztetés során részben elpusztult. Azóta a Szabó József Geológiai Technikum bocsátott rendelkezésünkre több gyűjteményt.

A régi fatárlók a nedves levegőben nem használhatók. Helyettük téglá tárlókat építünk. A tárlók közül egy teljesen, kettő 80%-ig készült el. Összesen hét ilyen tárlót tervezünk.

Nagy probléma volt a cement és a homok beszerzése. A téglá problémáját saját erőnkől oldottuk meg. Olyan falakat, amelyek a barlang képét rontják, akadályozzák a közlekedést és fölöslegesek, a PVBP hozzájárulásával lebontottuk és ezek tégláját használjuk fel a tárlók építésére. Sajnos a téglapucolás sok erőnket és időnket kötötte le.

A két üveglap közé tett fényképeket paraffinba mártottuk és így vízmentesítettük őket. A járatban piros zsinórt húztunk ki, nehogy valaki a látogatók közül letérjen a vezetési útvonaláról. A kiállítási termeket és a kutakat, csontokat, kivilágítottuk. Ezzel megszűnt az, hogy a vezető zseblámpával világítja meg az érdekességet.

A Geológiai T. hallgatói, akik szakdolgozat témájául a Várbarlangot kapták, a kutakat és cseppköveket rendszeres megfigyelés alatt tartják.

Az utóbbi hónapokban a barlang takarítását a Márvány utcai ált. isk. úttörői végzik vasárnaponként társadalmi munkában.

Barátosi Kálmán

A KARTOGRÁFIAI SZAKBIZOTTSÁG FELHÍVÁSA

A Kartográfiai Szakbizottság most a feltérképezett vagy részben felmért barlangok jegyzékének összeállításán dolgozik. Ez a munka egy társulati barlangtérképtár létesítését kívánja előkészíteni. E munkában jelenleg az irodalomban publikált és a Dokumentációs Szakosztály részben vázlatos térképanyagán kívül csak a kutatócsoportok évi jelentéseire támaszkodhatunk.

Ezért kérjük a kutatócsoportokat, hogy elkészült vagy folyamatban lévő térképezési munkáikat pontosabb helymeghatározással és barlangnévvel, a felmérés leírásával együtt szakbizottságunknak jelentsék be. Így a jövőben az évi jelentések adatainak folyamatos feldolgozásával a barlangfelmérések helyzete könnyebben áttekinthető lesz.

A budapesti és lehetőség szerint a vidéki csoportoktól is a barlangtérképezésben jártas, a csoport ezen munkáit ismerő és kisebb közös munkát is vállaló tagtárs megnevezését kérjük, akít a további megbeszélések helyéről és időpontjáról értesíteni fogunk. Általuk szeretne szakbizottságunk a csoportokkal állandó kapcsolatot tartani.

Kérjük a kutatócsoportokat, hogy eddigi barlangfelméréseikről egy rövidesen újra kiküldendő egyszerű összeíró íven tájékoztassák Szakbizottságunkat.

Végül kérjük kutatótársainkat, hogy ha egyedi barlangtérképeik vagy vázlataik lennének, azokat Szakbizottságunknak bejelenteni szíveskedjenek, hogy létükről tudomást szerezzünk és azokat is nyilvántartásba vehessük.

1965.

November 12.

Dr. Dénes György

Beszámoló a IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusról.

Az előadó a barlangkutatóknak a jugoszláviai Ljubljánban, illetve Postojnában rendezett negyedik nagy világtalálkozóját ismertette. Beszámolt a hivatalos ülésekről, a szakülések és bizottságok előadásainak lefolyásáról, határozatairól, valamint a Nemzetközi Szpeleológiai Unió megalakulásáról. Majd ismertette a kongresszust követő barlangtúrákat, illetve a jugoszláviai Karszt-ban tett kirándulásokat.

November 26.

Dr. Balázs Dénes

Tanulmányúton Indonéziában

A diavetítéssel kísért élménybeszámolóban az indonéziai szigetek különleges trópusi karsztvidékein, a kúp- és toronykarsztok világában tett rendkívül érdekes útján kívül, elvezette a hallgatóságot ezen egzotikus vidék vulkánjaira is. A geológiai jellegzetességeken kívül ismertette még a trópusi klíma- és hidrológiai viszonyokat, a vidék változatos növény- és állatvilágát, valamint az egyes szigetek lakóinak, népeinek szokásait, életviszonyait.

December 3.

Kesselyák Péter

Dél-kínai karszttájakon

Az előadó, aki hivatalos kiküldetésben huzamosabb időt töltött Kínában, egy egzotikus világba vitte hallgatóságunkat. Az ottani hatóságoktól nyert engedély alapján sikerült a dél-kínai kúp-karsztos vidéket, sőt ezen a környéken egy akkor feltárt és hatásfokozás céljából színes világítással ellátott szép cseppkőbarlangot is felkeresnie. Az itt készült szép színes diafelvételeit rendkívül érdekes előadás keretében mutatta be.

December 10.

Dr. Darányi Ferenc

Karszthidrológiai kérdések a bányászat szemszögéből

A bevezetőnek szánt előadásban a nehézségek kérdéseivel foglalkozott az előadó. Mi mindent kell ismernie annak, aki a kérdés sikeres megoldásához akar fogni. A vidék pontos geológiai felépítését, szerkezetét, rétegtani viszonyait, kéregmozgásokat stb. Az egyes kőzetek karsztosodó képességét, mértékét, hézagterefogat nagyságát, víztárolási képességét, a víz áramlásának, szivárgásnak tényezőit, elhelyezkedési, megcsapolási lehetőségeit stb. Mindezekhez pedig rendkívüli sokoldalú vizsgálatra és megfigyelésre van szükség.

- 43 -

December 22.

Ankét a barlangi műszeres mérésekről.

A Technika Házában megrendezett anketon a bevezető előadást Maucha László, a Budapesti Műszaki Egyetem jósvafői kutatóállomásának vezetője tartotta a Lófej-kút műszeres méréseiről, majd pedig Gádoros Miklós, Kovács László Dezső és Váradi Béla vitaindító előadása keretében beszéltek az előforduló problémákról. A felvetett kérdéseket, különösen a barlangi levegő párateltségének a mérőműszerek fémes részére ható korrózió problémájának megoldásához a meghívottak közül számosan szóltak hozzá és szolgáltak értékes tanáccsal.

1966.

Január 7.
Szilvássy Gyula
A Rákóczi-barlang

Az egyik legjobban működő csoportunk, a Pénzügyőr S. E. barlangkutató szakosztályának vezetője az általuk Tornaszentandrásan feltárt Rákóczi-barlangot ismertette. A rendkívül érdekes tavasbarlang mind képződményei, mind nagy vízfelületei révén különleges barlangjaink közé tartozik. A különösen szép diákból és az előadásból megismert barlang egyelőre még társulatunk tagjainak nagy része előtt is zárva maradt, amit a barlang megóvása érdekében csak helyeselhetünk.

Április 1.
Szentés György
A Baradla- és Béke-barlangban végzett földtani és tektonikai vizsgálatok

Az előadó a Baradla- és Béke-barlangban végzett földtani és tektonikai vizsgálatáról számolt be. Hazánk e két nagy barlangjának összehasonlító vizsgálata rendkívül érdekes és új szempontokat adott genetikájukkal kapcsolatban.

Április 29.
Dr. Leél-Őssy Sándor
Diszkordáns szurdokvölgyek a Lengyel-Kárpátok mészkővonulataiban

Az előadó a híres Dunajec-áttörés festői völgye mellett a Plenin-hegység lengyelországi lejtőjének, a kéregszerkezettel ellentétes irányban kialakult egy-két kisebb, de érdekes völgyét ismertette, vetített képek bemutatása mellett.

Május 13.
Mikus Gyula
A Cserszegtomaji-kútbarlang

Az előadó a barlang legújabb feltárásait ismertette. Kitűnő diaképek kíséretében ismerhettük meg ezt az érdekes barlangunkat. A dolomit és homokkő határán hévizek hatására kialakult, nagyrészt vízszintesen elhelyezkedő, labirintusszerű alacsony járatokból és kisebb termekből álló barlang jelenleg mintegy 750-800 m hosszban ismert. A barlangban cseppkő nincs, ásványi lerakódásai között a barit, kalcit, limonit és markaziton kívül a mintegy 5-8 cm hosszúságú, túalakú és csoportos gipszkristályok jelentősek.

Május 27.

Dr. Balázs Dénes

Trópusi barlangok sajátosságai

Az előadó már néhány év előtti kínai útja során ismerte meg a dél-kínai kúpkarstokat. Közel-keleti útján pedig a szárazabb jellegű forró égövi karsztosodás jelenségeivel is megismerkedett. Végül legutóbbi útján, Indonézia szigetvilágának csodálatos kúp- és toronykarstjait is módjában volt tanulmányozni. Így szerzett gazdag tapasztalataiból nyújtott most képet, amikor szebbnél-szebb fényképek vetítésével megismertette hallgatóival a trópusi barlangok rendkívüli, csodálatos világát.

Sch. L.